

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ОДЕСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Кваліфікаційна робота
РОЗВИТОК НАСКРІЗНИХ УМІНЬ УЧНІВ 6 КЛАСУ ЗАСОБАМИ
АРТ-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Development of cross-cutting skills of 6th grade pupils by means of art and
pedagogical technologies

на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

Виконала: здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня
спеціальності 011 Освітні, педагогічні
науки

Освітньо-професійної програми
«Педагогіка середньої освіти»

Дідик Юлія Віталіївна

Науковий керівник: кандидат
педагогічних наук, старший викладач
Шатайло Н. В.

Рецензент: кандидат педагогічних
наук, доц. Батюк Н.О.

Рекомендовано до захисту:
протокол засідання кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту

№ ___ від _____

Завідувачка кафедри

_____ **Неля КУЗНЄЦОВА**

Захищено на засіданні ЕК

протокол № ___ від _____

Оцінка _____/_____/_____

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

_____ **Тетяна ОСИПОВА**

Одеса – 2024

АНОТАЦІЯ

Робота присвячена дослідженню розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу засобами арт-педагогічних технологій. У першому розділі розглянуто теоретичні засади розвитку наскрізних умінь та можливості арт-педагогічних технологій в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти. У другому розділі описано процедуру організації емпіричного дослідження стану розвиненості наскрізних умінь учнів 6 класу та проаналізовано його результати. У третьому розділі запропоновано педагогічні умови розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу та розроблено методичні рекомендації щодо їх реалізації в сучасному шкільному освітньому процесі.

Ключові слова: наскрізні уміння, арт-педагогічні технології, учні 6 класу, розвиток наскрізних умінь, педагогічні умови, методичні рекомендації щодо розвитку наскрізних умінь.

SUMMARY

The work is dedicated to the study of the development of cross-cutting skills of 6th grade students by means of art-pedagogical technologies. The first chapter examines the theoretical foundations of the development of comprehensive skills and the possibilities of art-pedagogical technologies in the educational process of general secondary education institutions. The second chapter describes the procedure for organizing an empirical study of the state of development of cross-cutting skills of 6th grade students and analyzes its results. In the third section, pedagogical conditions for the development of comprehensive skills of 6th grade students are proposed and methodical recommendations for their implementation in the modern school educational process are developed.

Keywords: transversal skills, art-pedagogical technologies, 6th grade students, development of transversal skills, pedagogical conditions, methodical recommendations for the development of transversal skills.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ ЗАСОБАМИ АРТ-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	8
1.1. Розвиток наскрізних умінь як педагогічна проблема.....	8
1.2. Освітні можливості арт-педагогічних технологій в процесі розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу	19
Висновки до першого розділу.....	27
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ УЧНІВ 6 КЛАСУ ЗАСОБАМИ АРТ-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	29
2.1. Організація емпіричного дослідження стану розвиненості наскрізних умінь учнів 6 класу.....	29
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу.....	34
Висновки до другого розділу.....	47
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ УЧНІВ 6 КЛАСУ ЗАСОБАМИ АРТ-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	48
3.1. Педагогічні умови розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу засобами арт-педагогічних технологій.....	48
3.2. Методичні рекомендації, щодо розвитку наскрізних умінь засобами арт-педагогічних технологій.....	60
Висновки до третього розділу.....	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

В сучасному освітньому процесі важливо створювати умови для комплексного розвитку особистості учня. Одним з ефективних шляхів досягнення цієї мети є використання арт-педагогічних технологій, спрямованих на розвиток наскрізних умінь. Особливу увагу слід звертати на учнів 6 класу, де формуються основи пізнання і розвитку ключових навичок.

Арт-педагогіка, яка об'єднує в собі мистецтво та педагогічні методи, відкриває безмежні можливості для творчого розвитку дітей. У даному контексті розглядати наскрізні вміння, що охоплюють широкий спектр компетенцій. У шестикласників розвиток наскрізних умінь є ключовим етапом у їхній освітній траєкторії. У цьому контексті арт-педагогічні технології виступають не лише засобом для залучення учнів до навчання, а й потужним інструментом для розкриття та розвитку різних аспектів їхнього потенціалу.

Застосування арт-педагогіки в освітньому процесі 6 класу дозволяє створити освітнє середовище, що сприяє творчому вираженню, експериментуванню та власній самореалізації. Зокрема, це відкриває можливості для розвитку креативного мислення, аналітичних здібностей та соціально-емоційної компетентності. У цьому контексті важливо розглядати арт-педагогічні технології не лише як засіб формування конкретних мистецьких вмінь, але і як інструмент для розширення наскрізних умінь, необхідних для успішного подальшого навчання та особистісного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблема використання арт-технологій в освітньому процесі досліджується досить широко; дане питання вивчали такі вчені як: Л. Комісарова, І. Левченко, О. Деркач, Т. Добровольська та ін. Зокрема, С. Дерябіна та Н. Шатайло проаналізували педагогічний інструментарій проектування арт-персоніфікованого простору; А. Гривко окреслив потенціал підручників для

розвитку наскрізних умінь. Ці вчені розглядали розвиток наскрізних умінь учнів як один з найважливіших життєвих аспектів індивіда. Тим не менш, розвиток наскрізних умінь учнів засобами арт-педагогічних технологій залишається поза увагою дослідників.

Актуальність теми. Актуальність дослідження теми визначається необхідністю адаптації сучасної педагогічної практики до викликів сучасного освітнього середовища. У сучасній педагогічній науці та практиці велика увага приділяється пошуку та впровадженню інноваційних методик, які сприяють розвитку комплексу умінь і навичок учнів. Арт-педагогіка виступає ключовим напрямком для досягнення цієї мети, оскільки вона спрямована на комплексний розвиток особистості через творчість. Активізація творчих здібностей учнів за допомогою мистецтва дозволяє не лише залучити їх до навчання, але й сприяти формуванню ключових наскрізних умінь, серед яких критичне мислення, комунікаційні навички, та самовираження. Арт-педагогічні технології впроваджують творчий підхід до навчання, що розкриває можливості для розвитку когнітивних та соціально-емоційних аспектів особистості. Це особливо актуально в умовах пошуку ефективних методів навчання та виховання, спрямованих на формування всебічно розвиненої, творчої особистості.

Об'єкт дослідження – наскрізні уміння.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу засобами арт-педагогічних технологій.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити педагогічні умови розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу засобами арт-педагогічних технологій.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. На основі аналізу науково-педагогічної літератури розкрити сутність понять «наскрізні уміння», «арт-педагогічні технології».
2. Визначити освітні можливості арт-педагогічних технологій у розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу .

3. Здійснити емпіричне дослідження стану розвиненості наскрізних умінь учнів 6 класу.
4. Обґрунтувати педагогічні умови розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу засобами арт-педагогічних технологій.
5. Розробити методичні рекомендації щодо розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу засобами арт-педагогічних технологій.

Методи дослідження: теоретичні – порівняння, узагальнення, теоретичний аналіз наукових джерел; емпіричні – спостереження, порівняння, опис.

Теоретичне значення дослідження полягає теоретичному обґрунтуванні проблеми розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу засобами арт-педагогічних технологій. В ході дослідження визначено сутність понять «наскрізні уміння», «арт-педагогічні технології», визначено та обґрунтовано педагогічні умови розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти в умовах Нової української школи. Основні ідеї та висновки можуть бути використані в практичній діяльності педагогів, які викладають різні навчальні шкільні дисципліни.

Апробація результатів дослідження:

Дідик Ю. В. Розвиток наскрізних умінь як педагогічна проблема. *Сучасний стан та тенденції розвитку науки та освіти* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр. Дніпро, 30 грудня 2023 р. С. 18-21.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів (шість підрозділів), висновків. Список використаних джерел налічує 50 позицій. У роботі вміщено 5 таблиць. Загальний обсяг роботи складає 79 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ ЗАСОБАМИ АРТ-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Розвиток наскрізних умінь як педагогічна проблема

Сучасна система освіти фокусується на гармонійному розвитку компетентностей та особистості дитини, виявленні та розкритті її творчого потенціалу, а також на формуванні навичок самостійного та критичного мислення для того, аби учень міг аналізувати проблемну ситуацію та прийняти правильне рішення щодо її вирішення. На думку С. Ганаби, ці завдання не лише надають великого значення сфері освіти в суспільстві, але й стимулюють постійну модернізацію системи, орієнтовану на пошук відповідей на виклики сучасного суспільного життя [6, с. 6].

Перш за все, варто зазначити, що система освіти зіткнулася з сучасними викликами, серед яких важливе місце відводиться процесам глобалізації, що у свою чергу передбачає трансформацію освітнього середовища, виникненню нових вимог щодо розвитку особистості дитини. Відповідно, сучасні виклики зумовили Державного стандарту базової середньої освіти у 2020 році. В цьому документі висвітлені ключові концептуальні чинники розвитку української освіти, зокрема компетентнісний підхід до навчання, який включає ключові компетентності, компетентнісний потенціал освітньої галузі та наскрізні вміння [11].

Припускаємо, що зміни в освіті мають позитивний вплив на навчальний процес, адже зараз основним завданням вчителів є не формування особистості, яка досконало володіє предметними знаннями, а творчої дитина, яка самовдосконалюється у різних галузях, прагне дізнаватися нове, вмє аналізувати різноманітні ситуації. Ю. Малієнко висуває думку, що у контексті позитивних сучасні освіта в Україні стикається з серйозним викликом – повномасштабною збройною агресією російської федерації проти

України. Ця війна створила кризову ситуацію для української дитини, перетворивши навчальне та соціальне середовище учня на щоденно вразливий та небезпечний простір. Варто зазначити, що на сучасному аспекті трансформації освіти базове значення мають наскрізні вміння, які виступають як освітні практики, спрямовані на компенсацію втрат і забезпечення навчального успіху дитини [25, с. 66].

Фактично, в умовах Нової української школи важливе місце відводиться формуванню та розвитку наскрізних умінь учнів. Як відомо, освітнє середовище повинне бути організоване таким чином, щоб сформувати різносторонню особистість у майбутньому, яка володітиме різними предметними та особистісними навиками. Як відомо, початкова ланка освіти зосереджена на тому, аби сформувати наскрізні вміння учнів, середня – спрямована на розвиток даних умінь. Державний стандарт базової середньої освіти запровадив і концептуалізував наскрізні вміння як важливу складову ключових компетентностей [11]. Автори програмових документів Нової української школи вважають, що ключові компетентності й наскрізні вміння створюють основу для успішної самореалізації учня – як особистості, громадянина і фахівця. Наскрізні вміння – це світовий, суспільно важливий тренд. Як наслідок, проблема дослідження їхніх особливостей у контексті базової освіти стає предметом обговорення на освітніх форумах, розглядається у науково-методичній літературі [27].

У сфері української освіти активно розглядається проблема розвитку наскрізних умінь та існує ряд програм, призначених для формування конкретних аспектів цих умінь. Наприклад, Міжнародна програма «Соціально-емоційне і етичне навчання» включає вісім розділів, спрямованих на створення сприятливого класного середовища, виховання стійкості, підсилення уваги та самоусвідомленості, вміння керувати емоціями, навчання взаєморозуміння та співпереживання, а також підсумковий проєкт «Робимо світ кращим». Ця програма спрямована на

розвиток наскрізних умінь учнів від початкової до старшої школи та впроваджується в експериментальних закладах освіти [2, с. 112].

Додатково, існують експериментальні програми для розвитку наскрізних умінь учнів закладів загальної середньої освіти. Наприклад, програма «Конструктивне спілкування» призначена для учнів різного віку і передбачає підвищення обізнаності та ініціювання суспільного діалогу у сфері розвитку емоційного інтелекту та емпатії, ненасильницького спілкування та усвідомленого лідерства. Програма «Соціальні та емоційні компетентності XXI століття» спрямована на зниження рівня стресу, запобігання шкідливих звичок, покращення психологічного здоров'я, соціальної активності тощо для учнів віком 6-17 років. Міжнародна програма «Лідер у мені» є адаптацією програми Франкліна Кові «Сім звичок високоєфективних людей» і спрямована на соціально-емоційне навчання дітей дошкільного та шкільного віку [2, с. 112].

У сфері розвитку критичного мислення в Україні також розроблено програми, серед яких «Філософія для дітей» та «Технологія розвитку критичного мислення учнів гімназій, ліцеїв та студентів коледжів». Ці програми спрямовані на активне розвиток учнів у напрямку критичного мислення в різних етапах їх освітнього шляху [2, с. 113].

Розвиток наскрізних компетентностей учнів є актуальною і важливою темою в сучасній освіті. Це обґрунтовується необхідністю підготовки учнів до життя в сьогоденні, що вимагає широкого спектру навичок та умінь. Як відомо, сучасний світ зазнає швидких змін у різних сферах, серед яких технології, економіка та соціальні структури. Розвиток наскрізних компетентностей допомагає учням адаптуватися до нових реалій, розуміти та швидко освоювати нові інформаційні технології та ефективно взаємодіяти у сучасному суспільстві. Освіта має готувати учнів до різних викликів, з якими вони можуть зіткнутися у своєму житті. Крім цього, розвиток наскрізних умінь, серед яких критичне мислення, комунікативність, співпраця тощо створює основу для успішної самореалізації та розвитку в різних сферах.

Наскрізнi компетентностi включають ряд особистiсних якостей: відповідальність, ініціатива, адаптивність та інші. Ці якості є ключовими для успішної кар'єри у майбутньому та особистісного зростання.

У сучасній педагогічній науці розвиток наскрізних умінь є важливою проблемою, яка потребує детального висвітлення. На нашу думку, поняття «наскрізних навичок» є близьким до «soft skills» (м'які навички). У цьому контексті слід зазначити, що поняття «soft skills» вперше було опубліковано Всесвітнім економічним форумом у 2015 році [16, с. 153]. Протягом наступних п'яти років цей перелік постійно змінювався і у 2020 році серед найбільш актуальних навичок науковці відзначають такі: аналітичне мислення та інноваційність, активне навчання, вміння вирішувати складні завдання, здатність критично мислити та аналізувати ситуацію, креативність, оригінальність та ініціативність, лідерство витривалість, стресостійкість, вміння творчо мислити [29]. Припускаємо, що в умовах реорганізації освіти в Україні та створенні Нової української школи методистами, педагогами та дослідниками у галузі освіти було трансформовано «soft skills» (м'які навички) відповідно до освітнього середовища та вікових особливостей учнів.

Крім цього, науковці стверджують, що близьким поняттям до наскрізних умінь є «cross-cutting skills». Це вказує на те, що закордоном освіта також спрямована на те, щоб сформувати в учнів конкретні наскрізні навички, які підготують її до практичного життя, де вони могли б використати здобуті знання. У цьому контексті Ю. Малієнко наголошує на поширенні концепцій зовнішнього інтегрування, яке об'єднує вітчизняні та зарубіжні досягнення в галузі освіти, а також внутрішнього інтегрування, яке включає взаємодію між освітніми стандартами, моделями та темами навчання. Важливо відзначити, що як для української, так і для зарубіжної традицій освіти є загальним підкреслення актуальності, важливості та доцільності розвитку наскрізних умінь для більш ефективної адаптації учнів до стрімких суспільних змін. Це

сприяє створенню динамічної, інклюзивної та творчої освіти, орієнтованої на індивідуальні потреби дитини [16, с. 92].

Науковець Д. Тхоржевський активно досліджував формування наскрізних умінь та їхні особливості. Ці дослідження фокусувалися на визначенні структури та етапів формування предметних умінь. Слід зазначити, що дослідник детально описав наскрізні вміння крізь призму трудового навчання та їх розвиток у процесі праці. Відповідно, методистом було запропоновано таке визначення: «Наскрізні вміння – це комплексні навички, які виходять за рамки предметних вмінь і виявляються у здатності особистості до творчого мислення та виконання завдань» [1, с. 50]. За словами О. Абрамової та В. Вдовенка, вони поділяють погляди академіка Д. Тхоржевського щодо розвитку наскрізних умінь учнів. Як відомо, науковець відзначав, що крізь призму виконання трудових процесів в дитини формується творчість, що, у свою чергу, є однією з найважливіших якостей особистості вихованця [1, с. 51].

Розвиток предметних умінь протягом тривалого часу обмежувався умовами шкільного уроку, адже серед науковців снувала думка, що навчальний предмет може сформувати усі навички, які потрібні учневі у практичному житті. Тим не менш, новий Державний стандарт базової середньої освіти визначає, що обмежитися лише виконанням завдань на уроці, вивченням теоретичних аспектів з конкретної теми буде недостатнім для розвитку наскрізних умінь. Сучасне розуміння визначає не відмову від стандартних методів засвоєння навчальної інформації, а навпаки – доповнення її завданнями, які випливають з нових вимог стандарту і орієнтовані на розвиток творчості, самостійності тощо [11].

У науковій літературі також зазначається, що «вміння представляють собою здатність та готовність дитини виконувати певні навчальні дії, що базуються на знаннях, навичках і власному досвіді. Тим не менш, у сучасному контексті учням не достатньо володіти лише обмеженими, предметними навчальними діями» [8, с. 158]. На наш погляд, наскрізні

вміння представляють собою спільні для всіх ключових компетентностей освітні практики, які функціонально інтегрують предмети та курси з усіх галузей шкільного навчання. Ці вміння є релевантними для механізмів подолання освітніх втрат і необхідні для ефективної реалізації Стандарту в освітньому процесі. Слід розглядати наскрізні вміння як концепт, оскільки це інноваційна ідея, яка чітко відображає зміст Державного стандарту.

Розвиток наскрізних умінь у базовій середній школі перебуває на етапі вдосконалення. Фактично, методистами було розроблено вимоги до їхнього формування та подальшого розвитку. Тим не менш, на нашу думку, у педагогічній літературі та Державному стандарті є суперечні думки щодо даної проблеми. Це підкреслює актуальність досліджень, які спрямовані на вивчення особливостей розвитку зазначених умінь в учнів та розроблення ефективних технологій для їх навчання. Варто підкреслити, що в Новій українській школі робиться акцент на формуванні самостійного та творчого індивіда. Відповідно, науковці висувають різні погляди щодо розвитку наскрізних умінь учнів. У Державному стандарті базової середньої освіти (2020 р.) зазначається, що метою навчання є безперервне здійснення освітнього процесу з індивідуальним спрямуванням. Відповідно, учень 6 класу повинен володіти такими наскрізними вміннями: читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній та письмовій формі, творчо мислити, виявляти ініціативність, вміти логічно обґрунтувати власну позицію, конструктивно керувати емоціями, приймати рішення та оцінювати ризики, розв'язувати проблеми [11]. Крім цього, найчастіше методисти відзначають вміння «приймати відповідальні рішення» та «будувати стосунки» (розвиток соціальної сфери учня).

Висуваємо припущення, що у контексті українського навчання наскрізні вмінні включають різні аспекти. Зокрема, важлива роль відводиться розвитку емоційної та особистісної сфери учнів, вміння реалізувати у соціальній сфері, тобто вміти спілкуватися з іншими та працювати спільно. Крім цього, усі предметні знання та здатність мислити творчо та аналітично можемо

віднести до когнітивної сфери. На нашу думку, складно виокремити провідні наскрізні вміння, які мають бути сформовані в учнів в основній школі, адже кожна сфера перебуває у взаємозв'язку з іншими.

Відповідно до поглядів науковців, стверджуємо, що наскрізні уміння характеризуються такими особливостями у навчальному процесі:

1. поліфункціональність: цей освітній концепт виступає як ресурс для створення підручників;
2. універсальність: він включає актуальні методи та прийоми, завдяки яким усні здатні розвивати та вдосконалювати наскрізні уміння в процесі навчання.;
3. зовнішня та внутрішня інтеграція: зовнішня інтеграція включає кореляцію з ключовими компетентностями різних освітніх галузей; внутрішня – передбачає взаємозв'язок окремих компонентів наскрізних вмінь, серед яких використання різних джерел інформації, висловлення/аргументація власної думки, співпраця тощо.

Вважаємо, що доцільно детальніше проаналізувати наскрізні навички, які розвиваються в учнів у навчальному процесі. Слід зазначити, що дані уміння зазначені у Державному стандарті базової освіти. Перш за все, критичне мислення виявляється в здатності до аналізу та системного мислення. Це уміння во важливе під час роботи з усіма групами результатів, особливо в ситуаціях, де важливо обробляти навчальну інформацію чи використовувати дані для вирішення завдань проєкту. В науковій та методичній літературі критичне мислення розглядається як стратегія прийняття обґрунтованих рішень, що базуються на відповідних умовиводах та здатності учнів працювати з інформаційними джерелами [11].

Наукові дослідження свідчать, що розвиток критичного мислення учнів 6-го класу можна розвивати через впровадження інтерактивних методів навчання. Зокрема, використання методів обговорень, розв'язання проблем та аналізу власних помилок допомагає учням розвивати аналітичні та

оцінювальні здібності. У цьому контексті важливо надавати учням можливість не лише споживати інформацію, але й критично оцінювати її.

Уміння логічно та обґрунтовано висловлювати власну позицію становить логічне продовження розвитку критичного мислення, особливо в контексті презентації результатів власної діяльності на уроці. Під час відповіді учень вивчає, в якій логічній послідовності слід розкрити та представити власні думки. Тому вчителю важливо акцентувати увагу на формуванні у учнів власного ставлення до результатів навчальної діяльності, зокрема їх здатності свідомо формулювати висновки щодо виконаних завдань та інших аспектів [44, с. 243]. Робота з комунікативними навичками та здатністю працювати в команді може бути ефективною через використання групових проектів та дебатів. Ці завдання допомагають учням розвивати вміння слухати, висловлювати власні думки, а також сприяють взаєморозумінню та вирішенню конфліктів. Педагогічний підхід, що акцентує на важливості комунікації, підготує учнів до успішного взаємодії в сучасному суспільстві.

Як відомо, одним з наскрізних умінь є здатність контролювати емоційну сферу та вміння висловлювати власні емоції. Високий рівень розвинених соціально-емоційних навичок виявляється суттєвим фактором, що впливає на успіх у навчанні і це підтверджено вивченням Організації економічної співпраці і розвитку (OECD) у звіті «Beyond Academic Learning». Отримані результати вказують на те, що ефективні соціально-емоційні навички стають керівною силою для досягнення академічних результатів учнів у звичайному навчальному процесі [49].

Зазначене дослідження фокусувалося на визначенні умов та факторів, які сприяють чи заважають розвитку соціально-емоційних навичок серед учнів у віці 10 і 15 років. Висновки дозволяють стверджувати, що оптимальний розвиток соціально-емоційної сфери позитивно впливає на навчальні досягнення учнів. Такий підхід підкреслює важливість врахування соціально-емоційного компонента у загальній системі освіти та розвитку. У

світлі отриманих результатів можна констатувати, що належне надання уваги соціально-емоційному розвитку учнів визначає їхній успіх у навчанні та готовність до викликів сучасного світу. Для ефективного навчання важливо враховувати і сприяти розвитку не лише академічних, але й соціально-емоційних аспектів особистості учня [46].

Крім цього, у 5-6 класі учні повинні вміти формувати та висловлювати свої думки щодо різних ситуацій. Висловлювання власної думки усно та письмово розвивається, перш за все, під час проблемних ситуацій, дискусій, групової роботи тощо. Важливо наголосити на вмінні учнів висловлювати власні думки, а не обирати готові рішення з декількох можливих варіантів. Це особливо важливо, оскільки вчителі часто мають тенденцію оцінювати висловлювання учнів без залучення їх до роздумів про можливі шляхи розв'язання проблеми. Хоча це вимагає часу для поступового навчання учнів висловлювати свої думки при ухваленні рішень.

На 5-6 році навчання учні адаптуються до умов базової школи. Варто зазначити, що їм досить складно ввійти в нове навчальне середовище, адже вони знайомляться з вчителями-предметниками, а вимоги до їхніх знань підвищуються. Відповідно, у цьому контексті слід підкреслити роль вчителя у формуванні наскрізних умінь. Як відомо, педагог повинен володіти компетентністю у галузі етики та моралі. Відповідно, його діяльність повинна бути спрямована на формування та розвиток гармонійної особистості учня. Відповідно до сучасних уявлень, робота вчителя обмежена тим, що він повинен грамотно викладати свій предмет та готувати дитину до практичного життя. Тим не менш, у даному контексті слід підкреслити роль педагога у розвитку наскрізних умінь. Перш за все, він повинен створити сприятливі умови для того, щоб учень зміг проявити свою творчість. На нашу думку, вчитель має досконало володіти методикою викладання свого предмету, а також адаптувати навчальний матеріал до індивідуальних можливостей учнів. Тільки у тому випадку, коли буде створено відповідну освітню атмосферу, педагог зможе працювати разом з дітьми креативно. У

такій ситуації вчителеві легше реалізувати розвиток наскрізних ліній та вплинути на особистість учня. Розвиток цих умінь вимагає від педагогів не лише вміння передавати конкретні знання, але й акцентує увагу на розвитку особистісних, соціальних та когнітивних аспектах особистості учнів. Ефективні методи навчання та виховання повинні сприяти формуванню творчого мислення, уміння критично оцінювати інформацію, співпрацювати в команді, розвивати емоційну і соціальну компетентність. Проблема полягає в тому, що існує потреба в розробці та впровадженні ефективних педагогічних стратегій, спрямованих на систематичний розвиток наскрізних умінь учнів на різних етапах їхнього навчання. Вчителі повинні бути готові створити стимулююче навчальне середовище, де учні можуть активно застосовувати та розвивати свої ключові компетентності [3, с. 32].

Очевидно, що формування наскрізних вмінь стає необхідною вимогою до змісту підручників нового покоління. Таким чином, сучасні підручники та пов'язані з ними матеріали (різноманітні робочі зошити, методичні рекомендації, електронні додатки тощо) повинні сприяти можливості для особистості працювати як індивідуально, так і в групі, комунікувати, розвивати емоційну сферу, когнітивні та творчі здібності тощо.

Враховуючи різноманітність особистісних та соціально-економічних аспектів, розвиток наскрізних умінь учнів 6-го класу є складним завданням. Для того, щоб краще розібратися із цією проблемою, слід розглянути деякі конкретні аспекти викликів та можливих шляхів їх подолання.

Розмаїття індивідуальних особливостей та темпів розвитку учнів в 6-му класі вимагає персоналізованого підходу до навчання. Деякі учні можуть швидше освоювати новий матеріал, тоді як інші можуть потребувати додаткового часу чи допомоги. Вчителі повинні враховувати ці індивідуальні особливості та адаптувати свої методи навчання для кожного учня.

Забезпечення рівного доступу до можливостей розвитку наскрізних умінь означає врахування різних обставин та здійснення заходів для зменшення можливих бар'єрів. Це може включати в себе створення

доступних онлайн-ресурсів, надання підтримки учням з обмеженими можливостями, а також створення адаптованих навчальних середовищ для всіх учасників освітнього процесу.

Розв'язання цих викликів вимагає тісної співпраці між вчителями, адміністрацією, батьками та іншими зацікавленими сторонами з метою створення оптимальних умов для розвитку наскрізних умінь кожного учня в 6-му класі. Розвиток наскрізних умінь учнів є справжньою педагогічною проблемою, оскільки вони представляють собою широкий спектр навичок і здібностей, які перетинаються з різними предметними галузями та визначають загальний успіх у навчанні та подальшому житті. Ця проблема стає особливо актуальною в сучасному освітньому контексті, де вимагається не лише засвоєння фактичних знань, але й розвиток творчого мислення, критичного аналізу, комунікативних і соціальних навичок. Педагоги відчують потребу в пошуку ефективних методів формування таких умінь серед учнів.

Отже, розвиток наскрізних умінь учнів є невід'ємною частиною сучасної педагогічної дискусії. Ця тема вирізняється важливістю в контексті сучасних викликів та вимог до освіти. Важливо визначити, що наскрізні уміння, серед яких критичне мислення, співпраця, творчість, самостійність, вміння висловлювати власну думку стають критеріями успіху для учнів у різних сферах життя. Педагоги повинні активно працювати над розробкою та впровадженням програм та методик, спрямованих на розвиток цих умінь, забезпечуючи індивідуальний підхід та рівний доступ для всіх учнів.

Крім цього, робота з розвитку наскрізних умінь має враховувати сучасні тенденції в освіті та соціальні умови. Освітні ініціативи, які сприяють не лише технічному аспекту, але і соціокультурному розвитку учнів, можуть стати важливим етапом у подоланні цієї педагогічної проблеми. В цілому, розвиток наскрізних умінь є стратегічно важливим завданням для освітнього процесу, спрямованим на підготовку учнів до життя в сучасному суспільстві,

де кожен із них має можливість реалізувати свій потенціал та пристосовуватися до змін в навколишньому середовищі.

1.2. Освітні можливості арт-педагогічних технологій в процесі розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу

В умовах сучасних викликів, які постають перед освітньою системою, мотивація здобувачів освіти до навчальної діяльності залишається визначальним фактором. Фактично, ця мотивація виступає базовою складовою для формування ключових компетентностей, зокрема наскрізних умінь, що є необхідними для успішного функціонування у сучасному суспільстві.

На нашу думку О. Деркач, сучасні учні вимагають нестандартних та творчих підходів до навчання. Застосування арт-педагогічних технологій виявляється ефективним рішенням для стимулювання мотивації та розвитку наскрізних умінь учнів, зокрема учнів 6 класу. Арт-педагогіка надає можливість поєднати традиційні методи з творчими можливостями учнів. Вона стимулює висловлювання власної думки та сприяє розвитку критичного мислення [40, с. 27].

А. Чайка подає таке визначення даного поняття: «Арт-педагогіка – це технологія навчання й виховання особистості у системі освіти через здійснення психолого-педагогічного впливу засобами мистецтва» [40, с. 27]. Варто зазначити, що мета арт-педагогічних технологій – це не лише засвоєння конкретних знань, але й усвідомлений розвиток творчості, співпраці, комунікації та інших наскрізних умінь. Використовуючи арт-педагогіку, можна надати можливість продемонструвати свою індивідуальність та креативність, що сприяє формуванню позитивної мотивації. Усе це робить арт-педагогіку важливим інструментом для вчителів, які прагнуть активувати та розвивати наскрізні уміння своїх учнів, забезпечуючи їм індивідуальний та творчий підхід до навчання [43, с. 162].

Арт-педагогічні технології, у своїй сутності, включають в себе комплекс технологічних та навчальних методів, прийомів та стратегій, спрямованих на цілепокладання, планування та організацію освітнього процесу. Систематичне використання цих методів дозволяє ефективно контролювати, коригувати і оцінювати навчально-пізнавальну діяльність учнів з метою створення культури навчально-пізнавальної діяльності.

Арт-педагогічні технології, у свою чергу, відзначаються своєю багатофункціональністю та полівекторністю. Вони сприяють інтелектуальному і художньому сприйняттю світу, активно залучаючи особистість до усвідомлення духовних цінностей через різні прояви мистецтва. Такий підхід забезпечує цікаве та творче занурення в систему знань, сприяючи розвитку творчого мислення учнів.

О. Сорока висуває думку, що арт-педагогіка є інноваційною, особистісно орієнтованою технологією навчання та виховання дітей та молоді, метою якої є гармонізація їх особистісного розвитку у контексті системи «особистість – соціум – природа – культура» шляхом організації конструктивного союзу дитини та мистецтва у процесі сприймання вже існуючих або створення власних мистецьких творів. Ця педагогічна методика стає практико-орієнтованим напрямом, що досліджує специфіку, закономірності, принципи, механізми застосування засобів мистецтва для вирішення професійно-педагогічних завдань [36, с. 153].

Арт-педагогіка дозволяє створити непередбачені можливості для розвитку та оцінки наскрізних умінь учнів. На прикладі відзначеної Міжнародної програми «Соціально-емоційне і етичне навчання», арт-педагогіка впроваджує восьмий розділ «Створення атмосфери співпереживання у класі», сприяючи формуванню соціальних та емоційних компетентностей [20, с. 25].

О. Човган зазначає, що завданням арт-педагогічних технологій в контексті розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу є вироблення естетичної культури та гармонійного, всебічного розвитку. Арт-педагогіка активізує

творчий потенціал учнів через різноманітні види мистецтва, забезпечуючи умови для реалізації їхніх творчих потреб. Ця методика також спрямована на створення основ для розвитку емоційно-естетичної, моральної, комунікативно-рефлексивної сфер особистості через взаємодію з мистецтвом. Використання арт-педагогічних підходів дозволяє проводити профілактичну та корекційну роботу щодо емоційних та особистісних відхилень, сприяючи адаптації учнів до умов навчання [43, с. 162].

Крім того, арт-педагогіка вивчає механізми впливу мистецтва в освітньому просторі, аналізуючи його соціально-педагогічний потенціал. При цьому важливим завданням є розробка та впровадження поліаспектних методик, методів та технологій використання мистецтва в освітньому процесі. Арт-педагогіка сприяє розвитку емоційно-вольової сфери особистості, активізує креативність, підтримує психоемоційний стан та формує навички емоційної саморегуляції. Ці технології сприяють позитивному самопізнанню та самоприйняттю, а також розвивають адаптивність, сприяючи загальному гармонійному розвитку особистості [39, с. 216].

О. Сорока стверджує, що арт-педагогіка впливає на культурологічний, освітній, виховний та корекційний аспекти розвитку учнів 6 класу. Забезпечуючи розвиток особистості через культуру, ця методика формує естетичний смак та сприяє гармонійному розвитку здобувачів освіти. В освітньому вимірі арт-педагогіка сприяє формуванню особистості у процесі вивчення мистецтва, а виховний аспект включає розвиток морально-естетичних, комунікативно-рефлексивних факторів особистості та сприяє соціокультурній адаптації через мистецтво. Цей підхід також орієнтований на корекційну діяльність, спрямовану на профілактику та компенсацію недоліків у розвитку дитини [36, с. 155].

Дослідниця Л. Чемоніна окреслює особливості педагогічний арт-технологій у контексті освіти і зазначає, що засобами арт-педагогіки є твори мистецтва, образотворчі зразки та результати образотворчої діяльності

вихованців. У контексті шкільного середовища використання психотехнік мистецтва сприяє не лише розвитку творчого потенціалу, але і впливає на емоційно-вольову сферу особистості, підтримуючи психоемоційний стан та формуючи навички емоційної саморегуляції. Як наслідок, арт-педагогіка може стимулювати мотивацію навчальної діяльності учнів, сприяючи опануванню компетентностей, визначених Концепцією Нової української школи. Використання арт-педагогічних підходів, особливо інтегрування мистецтва з українською мовою та літературним читанням, підтримує формування в учнів умінь взаємодії в різних комунікативних ситуаціях, а також аналізу, інтерпретації та критичної оцінки інформації [41, с. 107].

У своїй дослідженнях Р. Мотузок стверджує, що не менш значущим є соціалізаційний вплив на особистість учнів 6 класу за допомогою арт-технологій. Насамперед, цей метод сприяє соціалізації учнів через мистецтво, дозволяючи їм усвідомлювати свою унікальність, створюючи умови для самовираження та пізнання цінностей, які відображаються в творах мистецтва. Арт-педагогіка сприяє розвитку учнівських художніх інтересів, досягнень і потреб, а також формує їхню мотивацію доцільно використовувати час для пізнання і сприйняття мистецтва, а також до участі в мистецьких заходах [18, с. 113].

Унікальність арт-педагогіки у розвитку мотивації навчальної діяльності школярів обумовлена її міждисциплінарним характером. Цей підхід забезпечує позитивний навчальний, терапевтичний та корекційний вплив на особистість дитини, враховуючи її фізичний, емоційний, інтелектуальний, соціальний, естетичний і духовний стан. Арт-педагогіка створює умови для творчого розвитку дітей через різні види естетичної діяльності, серед яких музична, театралізовано-ігрова, зображувальна та художньо-мовленнєва [29, с. 133].

Ефективність використання арт-педагогіки в формуванні мотиваційної сфери школярів обумовлена її характерними рисами, серед яких обов'язкова наявність вербального та невербального компонентів, спонтанність,

виявлення внутрішнього світу учнів через творчість та урахування їхніх вікових особливостей. Цей підхід є простим, ефективним і умотивованим, сприяючи позитивному впливу на навчальний процес.

Арт-педагогіка допомагає учням висловитися творчо, збагнути навчально-пізнавальні деталі через мистецтво, що є ефективнішим, ніж заучування. Засоби арт-педагогіки полегшують вербалізацію матеріалу та дозволяють залучати учнів до активної участі у різноманітних видах діяльності: малювання, ліплення та виготовлення художніх виробів. Позитивною рисою використання арт-педагогіки є її інтегративність, оскільки на одному занятті можуть використовуватися різні види мистецтва [34].

Л. Філатова висуває припущення, що під час роботи рекомендується педагогам використовувати арт-педагогічні технології, щоб стимулювати учнів 6 класу у пошуках цікавого мистецького матеріалу, пов'язаного з освітніми галузями, які вони вивчають. Такий підхід дозволяє дітям брати участь у підготовці презентаційних та дидактичних матеріалів для уроків різних предметів. Творча активність, що базується на мистецьких засобах, сприяє розумінню школярами важливості вивчення певних тем та предметів у їхньому житті, побуті та дозвіллі. Використання мистецтва для освоєння конкретних предметів надає додатковий імпульс для глибшого засвоєння знань, умінь та навичок учнями [39, с. 217].

Уроки, на яких використовуються арт-педагогічні методи, стають можливістю для розвитку пізнавальної активності та відкривають додаткові можливості для творчості та самовираження школярів. Це в подальшому мотивує їх глибше готуватися до таких уроків, шукати новий та цікавий матеріал з вивчених тем та предметів. Цей підхід формує абсолютно нове коло пізнавальних інтересів, де закріплюється розуміння важливості отриманих знань для школярів. Арт-педагогічні засоби ефективно впливають на атмосферу в класі, сприяючи створенню позитивного та емоційно стійкого освітнього середовища.

Функції арт-педагогічних технологій проявляються у їхній спрямованості на отримання інтегративного результату, характеризуючись високою якістю та максимальною кількістю освоєної навчально-художньої інформації. Технології відзначаються динамікою, насиченістю та варіативністю, а також універсалізацією знань, умінь та методів діяльності, сприяючи комплексному розвитку учнів у навчально-творчому процесі.

Арт-педагогічні технології виконують важливу мотиваційно-виховну роль у формуванні особистісного фундаменту для здійснення художньо-творчої діяльності учнів. Ця функція охоплює не лише підтримку зацікавленості в мистецтві, а й розширення активної життєвої позиції, визначення системи поглядів і переконань, розвиток культури поведінки та навичок спілкування. Арт-педагогіка сприяє формуванню світогляду через глибоке осмислення духовних цінностей, які відкриваються через мистецьке вираження. Учні засвоюють не лише технічні аспекти творчості, але й усвідомлюють важливість художньо-естетичних цінностей у своєму особистому і культурному розвитку. Таким чином, мотиваційно-виховна роль арт-педагогічних технологій сприяє комплексному зростанню особистості, спрямовуючи насамперед на внутрішню самореалізацію та осмислення суті мистецтва в контексті їхнього особистого і соціокультурного життя [24].

Арт-педагогічні технології виявляються надзвичайно важливими для мотиваційно-виховного розвитку особистості, оскільки вони сприяють створенню цілісного мотиваційного фундаменту для втілення художньо-творчої діяльності. Цей процес включає формування активної життєвої позиції учнів, утвердження їхніх системних поглядів і переконань, а також розвиток культури поведінки та навичок спілкування. Арт-педагогіка не лише надає засоби для вираження художніх ідей, але й глибоко впливає на формування світогляду учнів через осмислення духовних пріоритетів мистецтва. Вона допомагає молоді відкривати для себе не лише технічні аспекти творчості, але і важливість художньо-естетичних цінностей в

їхньому особистому і культурному розвитку. Ця мотиваційно-виховна роль арт-педагогічних технологій спрямована на глибоке самопізнання та самореалізацію особистості через творчість, підтримуючи їх у формуванні ціннісного сприйняття мистецтва та важливих аспектів людської духовності. Таким чином, арт-педагогічні технології виступають не лише інструментом для розвитку художніх навичок, але й ключовим чинником у формуванні цілісної особистості, готової до творчого виявлення себе в різних сферах життя [27, с. 132].

Пізнавальна функція арт-педагогічних технологій глибоко проникає в суть освітнього процесу, стимулюючи особистість до інтенсивної та активної пізнавальної діяльності. Цей аспект технологій виступає як могутня сила у формуванні цілісної та багатогранної картини світу для учнів, заснованої на емоційному сприйнятті та осмисленні художніх образів. Арт-педагогічні технології включають у себе не лише технічні аспекти творчого вираження, але й важливі аспекти розуміння художньої ідеї. Це дозволяє учням не лише сприймати мистецтво як естетичне явище, а й розуміти його глибину та сутність, сприяючи формуванню їхньої культурної компетентності та високого рівня мистецької грамотності. Таким чином, пізнавальна функція арт-педагогічних технологій не лише розширює знання учнів, але й поглиблює їхнє розуміння та апреціацію світу мистецтва.

Комунікативна функція арт-педагогічних технологій виявляється в наданні унікальної платформи для полісуб'єктного спілкування, що охоплює взаємодію з творами мистецтва, їх творцями та аудиторією. Ця функція створює невід'ємне середовище для взаєморозуміння та взаємодії, сприяючи глибокому осмисленню та внутрішньому переосмисленню художньої інформації. У конкретному контексті це означає, що арт-педагогічні технології не просто надають можливість розуміти твори мистецтва та взаємодіяти з їхніми творцями, а й активно сприяють осмисленню авторських концепцій та глибокому наповненню творів індивідуальним внутрішнім змістом, який стає важливою складовою особистого художнього досвіду.

Гедоністично-рекреаційна роль арт-педагогічних технологій проявляється у використанні різноманітних форм художньої експресії, спрямованих на надання емоційного задоволення та відчуття успіху в ході освоєння мистецьких творів. Ця функція активізує виявлення прихованих талантів, сприяє розвитку художніх здібностей і сприяє впевненості в власних силах. Крім того, вона підкреслює важливість мистецтва як засобу для психологічного розслаблення, відпочинку та відновлення духовних та фізичних ресурсів особистості [33, с. 223].

Арт-педагогічні технології з елементами казки не обмежуються лише суто технічними методами, але використовують дидактичні казки як своєрідні елементи, що розширюють їхні можливості та збільшують вплив на свідомість. Це сприяє ефективності існуючих технологій, забезпечуючи цікаве та захоплююче подання навчального матеріалу. Використання абстрактних символів у формі дидактичних казок надає новий казковий вимір світові, що сприяє переосмисленню значення та важливості конкретних знань.

Дидактичні казки можуть включати в себе різні види художньо-навчальної діяльності, серед яких використання казки як метафори, де казкові образи асоціюються з життєвим досвідом та обговорюються; малювання за мотивами казки, де вільні асоціації виявляються в малюнках, після чого аналізуються та обговорюються; обговорення поведінки і мотивів персонажів, що сприяє формуванню системи моральних цінностей та здатності до оцінювання себе та оточуючих; використання казки як притчі-повчання; подання варіанту вирішення ситуації на прикладі казкового сюжету; творча робота за мотивами казки, включаючи дописування, переписування, інсценування, драматизацію, акторське програння та ляльковий театр.

Арт-педагогіка, розглянута як поліфункціональна технологія, вирізняється полівекторністю та активно залучає учнів до інтелектуального та художнього сприймання оточуючого світу. Вона сприяє формуванню

особистості через глибоке осмислення духовних цінностей, яке відбувається через взаємодію з цілісною сферою мистецтва. Арт-педагогічні технології також стимулюють творче поглиблення в систему знань, сприяючи розвитку творчого мислення [28, с. 177].

У цьому контексті, функції арт-педагогічних технологій виявляються в прагненні до досягнення інтегративного результату, що характеризується високою якістю і максимальною кількістю засвоєння навчально-художньої інформації. Вони також відзначаються динамікою, насиченістю та варіативністю, а також універсальністю в передачі знань, умінь і способів діяльності.

Впровадження конкретних арт-педагогічних технологій у навчальний процес може виявитися ключовим для досягнення основного завдання вищої освіти – розвитку творчого потенціалу та творчого самовираження. Поєднання різних форм арт-педагогічних технологій із творчістю відкриє учням можливість для активізації їх творчого потенціалу, сприяючи виявленню та розвитку способів творчого самовираження, які на найкращий спосіб відповідають їхнім здібностям і потребам.

Висновки до першого розділу

За результатами теоретичного дослідження та опрацювання наукової літератури до теми можна зазначити, що розвиток наскрізних умінь учнів є актуальною педагогічною проблемою, яка потребує системного підходу та комплексних рішень. Детальний аналіз літературних джерел і результатів експериментальних досліджень дозволив визначити основні аспекти та фактори, що впливають на формування та розвиток наскрізних умінь у навчальному процесі. Виявлено, що ефективні педагогічні стратегії та методи, спрямовані на розвиток наскрізних умінь, включають в себе інноваційні технології, інтерактивні методи навчання, ігрові форми взаємодії, а також врахування індивідуальних особливостей кожного учня.

Необхідність впровадження системи педагогічних заходів, спрямованих на розвиток наскрізних умінь, обумовлена важливістю формування готовності молодого покоління до різних життєвих викликів, адаптації до змін у сучасному суспільстві та успішного самореалізації в майбутньому.

Стверджуємо, що арт-педагогічні технології мають величезний потенціал для розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу. Вони не лише сприяють активному засвоєнню навчального матеріалу, але й впливають на розвиток творчого мислення, комунікативних навичок, критичного та аналітичного мислення, а також інших важливих аспектів особистісного зростання. Створення атмосфери творчості через використання мистецьких прийомів сприяє глибокому осмисленню навчального матеріалу та формує готовність учнів до самостійного та креативного мислення.

Зазначені освітні можливості арт-педагогічних технологій розкривають перспективи для подальшого удосконалення освітнього процесу та підготовки учнів до викликів сучасного світу, де важливим є не лише засвоєння конкретних знань, але і розвиток творчих, комунікативних та критичних навичок.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ ЗАСОБАМИ АРТ-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Організація емпіричного дослідження стану розвиненості наскрізних умінь учнів 6 класу

Для того, щоб виявити особливості розвитку наскрізних умінь засобами арт-технологій в учнів 6 класу базової школи доцільно було провести емпіричне дослідження. Варто зазначити, що воно проводилося на базі Закладу загальної середньої освіти «Прилиманський ліцей» Авангардівської селищної ради. У емпіричному дослідженні взяли участь 50 учнів 6 класу.

Під час огляду наукової літератури було визначено, що основна освіта має на меті навчити учнів самостійно мислити, співставляти теоретичні знання, які вони здобувають у школі з практичним життєвим досвідом. У сучасній школі особливу роль педагоги звертають на формування творчого мислення, самостійності, здатності висловити власну думку тощо під час розвитку наскрізних умінь. Як наслідок, можна сказати, що метою емпіричного дослідження було визначити рівень сформованості учнів до вміння мислити аналітично, творчо, визначати взаємозв'язок між теоретичним та практичним матеріалом, що свідчить про результат розвитку наскрізних умінь.

Оцінкою пізнавального розвитку учнів 6 класу є їхнє розуміння та уявлення про творчість та творчі здібності в рамках відповідних завдань. Нами було розглянуто мотиваційний критерій, який виявляється в здатності дітей представляти себе як творчу особистість та виявляти інтерес до новаторських завдань. Окрім цього, активність учнів була визначена через їхню здатність виконувати завдання у нестандартний спосіб.

Тим не менш, варто зазначити, що розвиток наскрізних умінь в учнів 6 класу демонструється не лише їхнім пізнавальним рівнем та розумінням творчості, але і їхньою мотивацією до виконання творчих завдань, а також здатністю до їх нестандартного вирішення. Цей підхід визначає позитивний напрямок в розвитку учнів, надаючи можливість вчителям та педагогам впроваджувати індивідуалізовані стратегії для підтримки та розвитку творчих здібностей в межах загальної освітньої програми.

Здійснення дослідження стану розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу є актуальним завданням в сучасному освітньому контексті. Розвиток цих умінь не лише сприяє успішному вивченню різних предметів, але й формує учнівські навички для подальшого життєвого та професійного успіху. Розуміння рівня розвиненості наскрізних умінь учнів 6 класу дозволить ефективно вдосконалити методику навчання та індивідуалізувати підхід до кожного учня.

Нами було використано різні методики, які допомогли визначити рівень сформованості наскрізних умінь в учнів 6 класу. Зазначимо, що завдання були творчими і, насамперед, спрямовані на аналізування креативності та самостійності учнів, здатності висловити свою думку.

Зокрема, створене нами діагностичне завдання **«Розповідь про неіснуючу тварину»** спрямована на визначення рівень розвитку творчої уяви дітей у віці 12-13 років. Завдання передбачає, що учень має за короткий час створити уявний наратив про тварину, яку він ніколи не бачив. Протягом 10 хвилин розповідь оцінюється за критеріями, а отримані бали вказують на загальний рівень розвитку творчих здібностей учнів. На основі критеріїв оцінки виділяються три рівні успішності. За здатність придумати та представити розповідь про незвичайну істоту з креативністю і відповідно до відведеного часу дитина отримує 3 бали. Якщо створений наратив є новим та викликає певне емоційне враження, але деталі проговорюються недостатньо, учень отримує 2 бали. За розповідь, яка є простою, неоригінальною, з деякими пропущеними деталями, дитина отримує 1 бал.

Діагностичне завдання «**Набірник**» мало на меті оцінити нестандартне творче мислення та винахідливість учнів 6 класу шляхом використання словесної творчості. Учні пропонувалося обрати слово та створити речення, а потім розширити його до короткого оповідання. На виконання цього завдання виділялося 5 хвилин і слова повинні бути іменниками в однині, в називному відмінку.

Для оцінки використовувались такі критерії:

- оригінальність, де високий рівень (3 бали) визначається за створенням незвичайних слів, речень та самої розповіді. Середній рівень (2 бали) характеризується простими та неоригінальними висловлюваннями. Початковий рівень (1 бал) оцінюється як безглуздий набір слів.

- самостійність: важливо було виконувати завдання без допомоги вчителя.

Діагностичне завдання «**Три слова**» спрямоване на оцінку розвитку наскрізних умінь учнів, зокрема їхньої творчої уяви, словникового запасу та інтелекту. Учнім було запропоновано три слова – береза, ведмідь та мисливець і вони повинні були якнайшвидше скласти фрази, включаючи всі три слова та створюючи змістовну історію. Оцінка результатів базується на рівні оригінальності та логічності фраз.

Високий рівень вказує на швидке та успішне виконання завдання, де дитина логічно поєднала всі слова в одну історію. Середній рівень визначає правильне поєднання слів, але з можливими недоліками в логічності. Початковий рівень свідчить про те, що дитина використала тільки два слова або створила фразу із безглуздим поєднанням слів. Аналіз результатів дозволяє визначити індивідуальні особливості та потреби учнів для подальшого розвитку їх творчих та мовленнєвих навичок.

Діагностичне завдання «**Особливості творчої уяви**» також спрямоване на визначення розвитку творчої уяви та креативності учнів. Учасники розглядають малюнки, використовуючи окремі слова, щоб скласти історію.

Оцінювання відбувається за критеріями, які включають завершеність історії, оригінальний сюжет та наявність незвичайних персонажів.

Результати вказують на різний рівень творчості учнів у кожній групі. Високі оцінки свідчать про успішне завершення історії, оригінальний підхід та наявність цікавих персонажів. Середні та низькі рівні можуть вказувати на те, що, хоча історія завершена, сюжет може бути менш оригінальним або не логічним, іноді навіть незавершеним чи несполученим. Це завдання дозволяє вчителям зрозуміти, як учні розвивають свою творчу уяву і враховувати ці результати при подальшій роботі над розвитком та підтримкою їх творчих здібностей.

Крім цього, для проведення емпіричного дослідження було задіяно наочний матеріал (частини зображень однієї великої картини, на якій було намальовано певну подію чи абстракцію). Завдання, яке пропонувалося учням, складалося з двох частин: спочатку їм було запропоновано скласти картину з різних зображень, а потім скласти невелику розповідь про те, що зображено на кожній картині. Варто зазначити, що для учнів 6 класу характерним є проблеми з судженнями та умовиводами у тому випадку, коли на картині було зображено абстракцію. Тим не менш, вони вміють встановлювати логічну послідовність і задіювати творче мислення за допомогою вчителя. Як наслідок, діти, які мали труднощі з виконанням завдання, отримували підказки від педагога. Ті учні, яким вдалося виконати запропоноване завдання отримували позитивний фідбек. Якщо учням не вдавалося виконати завдання, навіть, з допомогою вчителя, це свідчило про негативний результат.

За результатами цього завдання, усі діти змогли скласти правильну послідовність зображення і скласти декілька речень, які характеризували картину. Лише 2 дитини з групи відмовилися говорити з педагогом. Тим не менш, результати даного завдання було визнано не зовсім об'єктивними, оскільки діти перебували у стресовій ситуації. Крім того, було виявлено, що деякі діти мали проблеми з мовленням, що впливало на їхню здатність

висловитись. За результатами, цього завдання усі діти мали позитивні результати.

Крім цього, під час проведення емпіричного дослідження було використано методику «Виключення понять», яка дозволила зробити висновки про інтелектуальні здібності учнів.

Інструкція: Учням було запропоновано аркуш, на якому написано 17 рядків різних слів. 4 слова у кожному рядку мали щось спільне, а одне було зайвим. Діти повинні були прочитати кожен рядок і потягом п'яти хвилин знайти усі зайві слова. Пізніше було проведено бесіду, під час якої діти пояснювали, чому вони обрали зайвим конкретне слово і якою ознакою пов'язані між собою інші слова. У даному випадку було здійснено перевірку вміння висловлювати свою думку та відстоювати її, адже за вимогами Держстандарту базової освіти, це одне з основних вмінь учня 6 класу.

Обробка результатів: після того, як учні виконали завдання проводиться підрахунок правильних відповідей. За кожну правильну відповідь, діти отримували 1 бал. За результатами цього завдання, було зроблено висновки стосовно рівня розвитку наскрізних умінь учнів. Усього ми виділяли 4 рівні.

Результати емпіричного дослідження вказують на те, що більшість учнів 6 класу демонструють недостатній рівень розвитку наскрізних умінь, що відображається на їхній здатності ефективно опрацьовувати та розуміти навчальний матеріал. Це свідчить про наявність значних труднощів у їхній здатності запам'ятовувати інформацію та успішно засвоювати навчальний матеріал.

Потрібно розглянути, що наскрізні вміння охоплюють широкий спектр навичок, включаючи вміння взаємодіяти з різними типами інформації, аналізувати та порівнювати концепції, використовувати критичне мислення та застосовувати здобуті знання в різних контекстах. Недостатній рівень розвитку цих умінь може стати перешкодою для успішного навчання та розвитку учнів. Можливі фактори, що впливають на недостатній розвиток

наскрізних умінь, можуть включати неефективні педагогічні методи, відсутність індивідуалізації в навчанні, труднощі в організації освітнього процесу та інші аспекти, які обмежують можливості учнів максимально реалізувати свій потенціал.

Отже, важливо ретельно дослідити причини цього явища та розробити стратегії, спрямовані на покращення розвитку наскрізних умінь учнів. Це може включати в себе впровадження інтерактивних методів навчання, індивідуальний підхід до кожного учня, а також залучення більше засобів для стимулювання активної участі та розвитку критичного мислення.

2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу

Результати діагностичного завдання **«Розповідь про неіснуючу тварину»**

У цьому завданні високий рівень творчих здібностей та розвитку наскрізних умінь продемонстрували 14 учнів, що свідчить про їхню здатність ефективно використовувати уяву та творчий підхід при розв'язанні завдань. Учні, які представили розповідь про незвичайну тварину з уявою та в межах відведеного часу, отримали максимальну оцінку, демонструючи розвинутість їх творчого мислення та вміння створювати оригінальні наративи. Результати виконання даного завдання подано у табл. 2.1.

Таблиця 2. 1

Кількісні результати діагностичного завдання «Розповідь про неіснуючу тварину»

Високий рівень	Середній рівень	Початковий рівень
14	27	9

З таблиці 2.1 видно, що визначення та оцінка творчих здібностей учнів дозволяє вчителям та педагогам виявляти індивідуальні особливості кожного

учня. Індивідуалізовані підходи до підтримки розвитку творчих здібностей можуть включати спеціальні завдання, додаткові ресурси для саморозвитку, а також роботу в групах для обміну та розвитку ідей. Це завдання також допомагає враховувати різноманітність талантів та інтересів учнів, сприяючи їхньому загальному академічному успіху. Розвиток наскрізних умінь в контексті шкільної освіти може не тільки поліпшити результати у навчанні, але й сприяти особистісному зростанню та розкриттю потенціалу кожного учня.

Результати діагностичного завдання «Набірник» представлені в табл.2.2.

Таблиця 2. 2

Кількісні результати діагностичного завдання «Набірник»

Початковий рівень	Середній рівень	Високий рівень
14	21	15

Як бачимо, учні демонструють схожий розподіл між низьким, середнім та високим рівнем творчих здібностей. Спостерігається велика кількість учнів з середнім рівнем, що може свідчити про середній рівень розвитку творчих навичок учнів у відповідний період. Важливо врахувати, що визначення рівнів оцінювання базується на оригінальності слів і ці результати можуть виражати не лише на творчість, але й на відомості дітей щодо лексичного запасу та вміння концентруватися на завданні. Зазначені дані можуть бути використані для індивідуалізації навчання та розробки стратегій підтримки учнів із різним рівнем творчих здібностей.

Результати діагностичного завдання «Три слова» представлені в табл. 2. 3.

Таблиця 2. 3

Кількісні результати діагностичного завдання «Три слова»

Початковий рівень	Середній рівень	Високий рівень
16	21	13

За результатами даного завдання виявлено, що серед учнів переважає середній рівень сформованості творчої уяви. Важливо зазначити, що велика частина учнів має початковий рівень уяви, що свідчить про те, що учні незацікавлені у процесі навчання і не прагнуть розвивати творчі навички.

Результати діагностичного завдання «Особливості творчої уяви» представлені в табл. 2. 4.

Таблиця 2. 4

**Кількісні результати діагностичного завдання
«Особливості творчої уяви»**

Початковий рівень	Середній рівень	Високий рівень
16	21	13

За результатами даного завдання виявлено, що переважає середній рівень сформованості творчої уяви. Важливо зазначити, що велика частина учнів має низький рівень уяви, що свідчить про те, що учні незацікавлені у процесі навчання і не прагнуть розвивати творчі навички.

Високий рівень розвитку наскрізних умінь школярів свідчить про здатність сприймати, аналізувати та розв'язувати різні завдання відповідно до вікових особливостей. Вони швидко засвоюють новий матеріал та мають здатність до критичного мислення. Такі учні часто виявляють цікавість до різних предметів та галузей знань. Вони можуть бути зацікавлені в науці, мистецтві, літературі, математиці та багатьох інших сферах. Школярі з високим рівнем розвитку наскрізних умінь здатні працювати самостійно та володіють добре розвиненими навичками самоорганізації. Вони здатні планувати свою роботу, встановлювати мету і досягати її без значного нагляду або допомоги вчителя. Крім цього, діти з високим рівнем розумового розвитку можуть легко запам'ятовувати інформацію, незалежно від того, чи йдеться про числа, слова, факти або концепції. Вони можуть швидко усвідомлювати і запам'ятовувати новий матеріал, що допомагає їм зростати

академічно. Такі учні, як правило мають хороші оцінки. Тим не менш, вони прагнуть дізнаватися більше і продовжують самовдосконалюватися.

Достатній рівень розвитку наскрізних умінь характеризується тим, що учні виявляють цікавість до деяких предметів. Вони засвоюють загальний матеріал, однак значні успіхи проявляють лише у тих галузях, у яких вони зацікавлені. Учні з достатнім рівнем розвитку наскрізних умінь можуть розуміти послідовності та встановлювати логічні зв'язки між різними ідеями. Вони можуть застосовувати логічне мислення для розв'язання завдань.

Середній рівень розвитку наскрізних умінь свідчить про те, що діти мають загальний рівень знань. Для того, щоб зрозуміти базові поняття вони докладають багато зусиль. Такі учні потребують постійної допомоги педагогів.

Початковий рівень розвитку наскрізних умінь характеризується відсутністю мотивації до навчання. Такі учні мають невеликий запас знань, їх важко зацікавити навчальним матеріалом. Вони розуміють лише базові поняття, тому навчання викликає у них великі труднощі.

Дана методика була використана для проведення емпіричного дослідження. Результати проведення подано у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Рівні розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу (%)

Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
28	44	20	8

Як бачимо з даних таблиці, високий рівень розвитку наскрізних умінь виявлено у 8% учнів. Достатній рівень характерний для 20% учнів, середній рівень було виявлено у 44% дітей. Крім цього, початковий рівень було виявлено у 28% дітей. Варто зазначити, що такі результати є невтішними. Цим учням важко встановлювати логічні зв'язки між подіями, а також мислити. Вони володіють базовими поняттями, але не знають як використати їх у життєвій ситуації.

Аналіз результатів емпіричного дослідження, що стосується розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу, показав, що більшість дітей у віці 12-13 років мають рівень розвитку творчості, який можна охарактеризувати як недостатній або наближений до достатнього. Лише 8% дітей виявили високий рівень розвитку творчих здібностей, критичного мислення, вміння висловлювати власну думку.

Для подальшого розвитку творчих здібностей цієї вікової групи, був проведений наступний етап. Його мета полягала в підборі та апробації ефективних арт-педагогічних методик, спрямованих на підтримку розвитку творчості учнів 12-13 років.

В рамках оновлення освітнього процесу було внесено відповідні зміни: не надано прямих вказівок і звернуто увагу на елементи, які передаються через непрямий вплив, такі як організація спільної діяльності, а також використання літератури і мистецтва. У безпосередньому спілкуванні особлива увага приділялася формуванню моральних якостей. Під час емпіричного дослідження виникла потреба в залученні малоактивних учнів, які більше віддавали перевагу мовчанню та трималися від загальної участі. Було важливо донести до них, що у запропонованих завданнях не існує єдиного правильного відповіді, а непередбачувані рішення можуть бути вірними. Спроби заохотити їх робити різноманітні вибори, зокрема ставлення до оригінальних та креативних рішень, виявились невід'ємною частиною процесу.

В процесі емпіричного дослідження було розроблено методичні рекомендації, за допомогою яких можна здійснювати ефективний розвиток наскрізних умінь засобами арт-технологій.

Емпіричне дослідження показало, що труднощі у школярів виникають при виконанні завдань, де слід здійснювати аналіз та синтез, узагальнювати інформацію та робити висновки про різноманітні наукові поняття та явища. Основу методичні рекомендації становили логічні вправи, завдання, де слід застосувати аналітичне мислення з творчістю тощо. Варто зазначити, що

частину завдань було дібрано з наукової літератури, а частина є модифікованими, адаптованими розробками.

При розробці та підборі завдань було дотримано таких дидактичних вимог:

- завдання мають відповідати меті уроку і розроблені відповідно до змісту початкової програми;
- завдання мають відповідати навчальному рівню школярів і не повинні бути занадто складними;
- завдання повинні бути різноманітними;
- складність завдань має зростати поступово.

На етапі ознайомлення з новим навчальним матеріалом школярам пропонувалися завдання, які допомагали засвоїти нові поняття та усвідомити їх сутність. Після цього, учням було запропоновано завдання, які сприяли вихованню самостійності. На етапі закріплення знань використовували такі завдання, які сприяли мисленню школярів. Вони висловлювали свої думки про запропоновані ситуації, явища, предмети тощо. Завдання пропонувались дітям у різній формі: усно, письмово, на таблицях, на картках тощо.

Варто зазначити, що у 6 класі розвиток наскрізних умінь здійснюється на уроках літератури, адже цей предмет займає велику частину навчального матеріалу. Крім цього, вміння читати є одним з наскрізних умінь у Держстандарті базової середньої освіти. Як наслідок, при роботі з текстом було запропоновано такі завдання:

1. Знайди, прочитай уривок тексту, де згадано про тварину та опиши її своїми словами, вислови власне ставлення (герої говорять між собою, автор розказує нам про героя, який вам найбільше сподобався тощо).

2. Прочитай текст і розкажи про події, які відбувалися одна за одною, проаналізуй, чому вони відбуваються саме у такій послідовності.

3. Прочитай текст і запропоновані назви до кожної частини тексту (текст вже поділено на частини). Тепер доповни текст, спробуй описати ілюстрацію, яку б ти зобразив до кожної частини тексту.

4. Прочитай текст і добери до нього ілюстрації, які подано на аркуші. Чому ти вважаєш, що саме такі ілюстрації найкраще підійдуть до даного тексту?

5. Прочитай опис героя і подумай, які він має риси характеру.

6. «Здогадайся що далі ?». Учневі пропонується прочитати частину тексту. Після цього він аналізує події і намагається передбачити, що станеться далі. Така вправа сприяє розвитку уяви та логічного мислення.

Вправа «Чорні дзеркала»

Вправа «Чорні дзеркала» є важливим інструментом для розвитку позитивної самооцінки та зміцнення впевненості в собі у дітей. Задачею цієї вправи є створення позитивної Я-концепції, а також зниження рівня тривожності.

Учасники отримують можливість виявити свої почуття та переживання через малюнок, використовуючи для цього кольорові олівці або фломастери та аркуш паперу формату А4. В кожному з трьох дзеркал дитина зобразить себе з різних поглядів: у першому дзеркалі – як маленьку і перелякану особу, у другому – як велику і веселу, а в третьому – як сильну і нічого не боячись. Перше дзеркало викликає в дитині відчуття невпевненості, адже вона сприймає себе як маленьку і перелякану. Друге дзеркало, навпаки, допомагає дитині побачити себе в позитивному світлі, як веселу та радісну особу. Третє дзеркало підкреслює силу та відсутність страху перед труднощами.

Важливим аспектом цієї вправи є те, що вона сприяє внутрішньому росту та розвитку позитивних рис особистості учасників. Проходження через кожне з чарівних дзеркал дозволяє дитині розглянути себе з різних кутів та розкрити свій внутрішній потенціал. Такий підхід сприяє підвищенню самоприйняття та формуванню позитивного ставлення до власної особистості. Вправа «Чарівні дзеркала» має значущий потенціал для формування наскрізних умінь учнів 6 класу, оскільки вона спрямована на розвиток психосоціальних та творчих навичок. Здійснення цієї вправи може сприяти комплексному підвищенню рівня самопізнання та розвитку

особистості учнів. Учні впродовж вправи спілкуються із своїми емоціями та переживаннями. Вони навчаються визначати та висловлювати свої внутрішні почуття через образотворчі засоби, що сприяє розвитку емоційного інтелекту. Крім цього, Учні аналізують свої малюнки, щоб краще розуміти свої внутрішні переживання та взаємодію з оточуючим світом. Вправа сприяє самопізнанню та розвитку навичок саморефлексії.

Вправа-візуалізація «Мандрівка до моря»

У рамках дослідження розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу через використання арт-технологій розглянута спрямована візуалізація «Мандрівка до моря». Мета вправи полягала у формуванні позитивної Я-концепції, розвиток уяви та вміння висловлювати власні думки.

Уявіть, що ви знаходитесь на чудовому морському березі. Ніжно та лагідно світить сонечко. Теплий морський вітерець м'яко овіває ваше тіло. Ви гуляєте по березу, чуєте плескіт хвиль, вдихаєте солоне повітря. Ви знаходите затишне місце на пляжі, подалі від людей та розстеляєте ковдру на піску. Лягаєте та дозволяєте своїм м'язам розслабитися. Ви розслабилися. Тепер ви відчуваєте запах солі у повітрі. Здається, наче крапельки води падають на вас зі звуком приливу. Навкруги лише сонце та море. Яскравий жовтий колір сонця та піску поєднується з живою синявою моря.

Ви закриваєте очі та пропускаєте через себе всі ці відчуття. Здається, що сонячний світ та тепло рухаються по вашому тілу. Ваше тіло зігрівається під променями сонця. Розслабившись, ви прислухаєтеся до крику чайок. Вони парять над морем. Вони вільні та легкі. Улітаючи у море, вони забирають із собою усі ваші хвилювання та турботи. Ви розслаблені, і думаєте тільки про відчуття тепла у своєму тілі. Весь день ви відпочивали і сонце вже почало сідати. Відчуваючи, що сонце сідає ви відкриваєте очі. Ви щасливі та задоволені. Ви дивитеся на чайок та дякуєте їм. Потім ви встаєте та потягуєтеся. Ви відчуваєте все ще теплий пісок під ногами і вам дуже добре. І ось нарешті, Ви складаєте ковдру та йдете з пляжу, забираючи із собою відчуття легкості та щастя. Ви прощаєтеся із пляжем, але знаєте, що зможете

у будь-який час повернутися. Сподіваюся, що ви добре відпочили. Зараз можна розплющити очі, потягнутися, трохи порухати тілом.

Обговорення:

- Які епізоди подорожі переживали найбільш яскраво й образно?
- Які відчуття виникли у вас після виконання цієї вправи?
- Який у вас зараз настрій?

Взаємодія учнів із зазначеними аспектами вправи стимулювала розвиток творчих здібностей, покликана формувати позитивні емоційні реакції та вдосконалювати елементи позитивної самооцінки. Вирішальним чинником в даному контексті було впровадження арт-технологій як ефективного інструменту для сприяння розвитку наскрізних умінь учнівської аудиторії. Ця вправа спрямована на комплексний розвиток особистісних, креативних та емоційних компетенцій учнів. Арт-технології, такі як малювання та відтворення атмосфери природного середовища, сприяють стимулюванню творчої уяви та розвитку візуального мислення. Учні, занурені в процес відтворення своїх емоцій через образи на папері, розвивають навички самовираження та відкривають для себе нові аспекти власної особистості.

При вирішенні завдань вправи, учні вчаться розпізнавати та ефективно управляти власним емоційним станом, а також розвивають вміння виражати свої почуття та думки творчими методами. Таким чином, вправа «Мандрівка до моря» за допомогою арт-технологій сприяє формуванню наскрізних умінь учнів 6 класу, зокрема підвищенню емоційного і соціального інтелекту, самовираженню та творчого мислення.

Завдання «Митці світу»

Мета завдання: Розвивати креативність, торкання, самостійність та критичне мислення учнів 6 класу через застосування арт-технологій.

Кожен учень обирає тему, яка найбільше відображає його інтереси та власний світогляд. Учні отримують аркуші паперу, фарби, олівці, кольоровий папір, клей, ножиці та будь-які інші доступні арт-матеріали. Завдання полягає в тому, щоб створити власну арт-інсталяцію або колаж, що

відображає їхню тему. Можна використовувати різні техніки, такі як малювання, вирізання, ліплення тощо. Під час роботи учні мають розглядати свої творіння з критичної точки зору, враховуючи, як вони виражають свої ідеї та чи чітко вони відображають обрану тему. Завершені роботи висвітлюються на шкільній виставці, де учні можуть представити свої творіння одне одному та обговорити вибрані теми та арт-техніки.

Це завдання сприяє розвитку креативності шляхом створення власного образу світу, підтримує торкання через виявлення особистих інтересів, розвиває самостійність через вибір та використання матеріалів, а також формує критичне мислення через аналіз і оцінку власної творчості.

Під час виконання завдання учні отримують можливість виразити свої уявлення про різноманіття світу навколо нас за допомогою мистецьких матеріалів. Важливим елементом завдання є стимулювання творчості та самовираження, де учні вільно використовують арт-техніки, кольори та форми для передачі своїх ідей.

Завдання не лише сприяє розвитку художніх навичок, але й підтримує розвиток критичного мислення, оскільки учні повинні обирати, як вони представляють світ, і розглядати свої творіння з критичною оцінкою. Такий підхід сприяє всебічному розвитку особистості та формуванню творчого сприйняття оточуючого світу.

Завдання «Критик живопису»

Учні отримують фотографії або репродукції картин відомих художників (можна обрати роботи різних стилів та епох). Кожен учень обирає одну картину, яку він буде аналізувати. Завдання полягає в тому, щоб створити свій власний «живопис». Учні мають створити малюнок чи колаж, використовуючи елементи мистецтва, які, на їхню думку, краще відображають або доповнюють ту картину, яку вони обрали.

Після створення картини учні пишуть короткий вислів, обґрунтовуючи свій вибір та розкриваючи, чому вони вважають, що обрані елементи

відображають сутність або інтерпретують картину. Кожен учень може поділитися своїм творінням та вираженням думок.

Це завдання сприяє розвитку критичного мислення, оскільки учні аналізують та оцінюють твори мистецтва, виражаючи власні погляди і обґрунтовуючи їх. Крім того, воно стимулює творчий підхід та сприяє розвитку вмінь аргументації.

Вправа ретельно вплетена в процес формування наскрізних умінь учнів 6 класу, сприяючи розвитку креативності, критичного мислення, самостійності та творчості. Учні, створюючи власну картину, виявляють креативність в обранні та використанні художніх елементів для власного твору. Кожен учень має можливість виразити своє уявлення та інтерпретацію твору мистецтва. Вправа сприяє розвитку критичного мислення, оскільки учні мають аналізувати вибрану картину, обираючи елементи, які, на їхню думку, найкраще виражають її сутність. Вони також повинні обґрунтовувати свій вибір та створювати висловлювання, що ґрунтується на їхній індивідуальній оцінці. Кожен учень працює індивідуально, обираючи картину. Це сприяє самостійності учнів в процесі творчої діяльності. Учні використовують елементи мистецтва для створення свого твору, дозволяючи їм виразити власні почуття та емоції. Вправа стимулює творчість учнів, розвиває їхню здатність до творчого мислення та вираження. Ця вправа дозволяє учням не лише сприймати мистецтво як об'єкт спостереження, але й активно взаємодіяти з ним, формуючи власний погляд та власний творчий внесок. Окрім того, обговорення в класі сприяє розширенню культурної компетентності та збагаченню загального мистецького багажу учнів.

Творче завдання «Літературна палітра»

Учні обирають або отримують вчителем короткий літературний твір (вірш, оповідання або уривок із роману), читають текст та ретельно аналізують його структуру, персонажів, ключові елементи сюжету та основні ідеї. Кожен учень обирає три ключові елементи або ідеї з тексту, які вони вважають найважливішими. За допомогою арт-матеріалів створюють власну

«літературну палітру», використовуючи колір, форму та образ. Наприклад, якщо одним із ключових елементів є головний герой, учень може створити його портрет або символічний образ. Учні демонструють свої «літературні палітри» та коротко пояснюють вибір кожного елемента. Відбувається обговорення та обмін ідеями, де кожен учень може додати свої спостереження чи коментарі. Це завдання стимулює учнів використовувати арт-технології як засіб вираження своїх розуміння та інтерпретації художнього тексту, розвиваючи при цьому критичне мислення та творчий підхід.

Вправа «Літературна Палітра» створена з урахуванням комплексного підходу до розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу, таких як креативність, торкання, самостійність та критичне мислення. Учні мають можливість виразити свою уяву та креативність через мистецьке відтворення ключових елементів літературного твору. Вони використовують арт-технології, серед яких колір, форма та композиція, для творення унікальних "літературних палітр", що відображають їхнє розуміння та враження від тексту. Учні вибирають та аналізують ключові елементи тексту, які вони особливо важливими чи цікавими, демонструючи особистий підхід до художньої творчості. Вправа сприяє формуванню емоційної зв'язаності зі змістом твору та власною творчістю. Учні вибирають та аналізують елементи самостійно, роблячи особистий вибір того, що для них є найбільш суттєвим у творі. Вправа розвиває навички самоорганізації та самовираження учнів. Під час презентації та обговорення учні активно висловлюють свої ідеї, обґрунтовують вибір елементів та спроможність аналізувати текст. Це сприяє розвитку навичок критичного мислення та здатності виражати та обґрунтовувати свої думки. Таким чином, вправа не лише допомагає учням розкрити творчий потенціал через арт-технології, але і сприяє загальному розвитку їхніх наскрізних умінь.

Завдання «Творче портфоліо»

Учні самостійно вибирають тему для свого творчого портфоліо. Це може бути тема з навчальної програми, улюбленого літературного твору або

особистого інтересу. Вони готують матеріали для створення свого портфоліо, серед яких папір, фарби, олівці, фломастери, а також фотографії чи ілюстрації, які можна використовувати. Учні виготовляють творчі роботи, що відображають обрану тему. Це може бути малюнок, колаж, аплікація, або навіть вірш чи короткий розповідь. Кожен учень створює власне творче портфоліо, об'єднуючи свої твори в єдиний арт-альбом. Вони можуть використовувати додаткові матеріали, такі як текстові пояснення, щоб розповісти про свій творчий процес. Вони мають можливість представити своє творче портфоліо перед класом. Під час презентації, вони пояснюють вибір теми, техніки та власний підхід до створення. Після презентації, учні можуть обговорювати свої творчі рішення, висловлювати питання та отримувати відгуки від однокласників.

Вправа «Творче портфоліо» інтегрує арт-технології у формування наскрізних умінь учнів 6 класу, сприяючи розвитку креативності, торкання, самостійності та критичного мислення. Учні мають можливість вибору теми та творчого підходу до створення свого портфоліо. Вони розкривають свої таланти та уявлення через власний творчий процес. Створюючи свої творчі роботи, учні можуть виражати свої власні думки, почуття та ідеї. Вони вивчають, як використовувати мистецтво як засіб вираження особистості. Учні самостійно обирають тему, експериментують з матеріалами та техніками, та створюють власні твори. Це сприяє розвитку навичок самоорганізації та самостійного вирішення творчих завдань.

Під час створення та презентації портфоліо, учні розглядають власні твори та визначають, як вони відображають обрану тему. Обговорюючи свої твори з однокласниками, вони навчаються приймати та враховувати різноманітні погляди. Презентація та обговорення творчого портфоліо дозволяє учням висловлювати свої думки, чітко формулювати ідеї та відповідати на запитання. Це сприяє розвитку комунікативних навичок.

В цілому, вправа «Творче портфоліо» створює інтерактивне середовище для навчання та розвитку, де учні активно залучаються до творчості,

навчаються взаємодії та спілкування, розвивають самостійність та критичне мислення через процес творчого вираження.

Отже, розроблені методичні рекомендації розвитку наскрізних умінь засобами арт-технологій виховання були спрямовані на формування творчого мислення, уваги, самостійності, креативності, здатності пов'язувати навчальний матеріал з життєвим досвідом. Завдяки різноманітним завданням діти мають навчитися аналізувати інформацію, ставити запитання, висувати власні думки щодо конкретної ситуації.

Висновки до другого розділу

Отже, високий рівень розвитку наскрізних умінь відмічено у 8% від загальної кількості учнів. Достатній рівень характерний для 20% учнів, середній рівень було виявлено у 44% дітей. Крім цього, початковий рівень було виявлено у 28% дітей. Варто зазначити, що такі результати є невтішними. Цим учням важко встановлювати логічні зв'язки між подіями, а також мислити. Вони володіють базовими поняттями, але не знають як використати їх у життєвій ситуації.

Розвиток наскрізних умінь учнів 6 класу за допомогою арт-технологій є системою заходів та методів, спрямованих на стимулювання їхнього творчого та аналітичного мислення, розвитку креативності, самостійності, роботи в групі тощо. Вчителю відводиться ключова роль у контролі процесу засвоєння навчального матеріалу, розвитку творчих здібностей та сприянні розумовому вихованню учнів.

Методичні рекомендації розвитку наскрізних умінь, розроблені нами, спрямовані на формування творчого мислення, уваги та здатності пов'язувати навчальний матеріал з життєвим досвідом. Учні через різноманітні завдання отримали навички аналізу інформації, висловлення власної думки, формулювання гіпотез та пошук рішень проблем.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ УЧНІВ 6 КЛАСУ ЗАСОБАМИ АРТ-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Педагогічні умови розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу засобами арт-педагогічних технологій

У сучасному освітньому середовищі акцент на розвиток наскрізних умінь учнів є невід'ємною складовою підготовки до життя в інформаційному суспільстві. Арт-педагогічні технології можуть стати ефективним інструментом для досягнення цієї мети в 6 класі. Цілеспрямоване використання арт-педагогічних методів і прийомів має враховувати індивідуальні особливості кожного учня. Індивідуалізація навчання стає важливою складовою, сприяючи розвитку наскрізних умінь кожного учасника освітнього процесу.

Активна взаємодія та співпраця учнів у рамках арт-проектів і завдань сприяють розвитку комунікабельності та навичок спільної роботи. Інтерактивні форми навчання, серед яких обговорення творів мистецтва, сприяють розширенню кругозору та формуванню критичного мислення. Використання сучасних технологій (відео, інтерактивні дошки та онлайн-ресурси) дозволяє створити захоплюючий навчальний контекст, підвищуючи зацікавленість учнів та сприяючи розвитку їхніх технологічних та критичних навичок.

Розвиток наскрізних умінь школярів за допомогою арт-технологій визначається впливом на зорові враження та творчі здібності учнів. Перш за все, цей процес включає у себе усвідомлення та аналізування творів образотворчого мистецтва. У результаті, школярі стають активними учасниками освітнього процесу, здатними адекватно оцінювати естетичні та художні аспекти, а також виражати власні почуття у створенні власних творчих робіт.

Основна школа є періодом, коли діти активно розвивають свої розумові здібності, самостійність, творчість, вміння висловлювати власні думки стосовно конкретних ситуацій. Вони вчаться нестандартно вирішувати завдання та розвивати критичне мислення. Розвиток наскрізних умінь є необхідною складовою успішного навчання та подальшого особистісного зростання дитини. Як відомо, в основній школі (5-6 класи) важливу роль у формуванні особистості учня відіграють вчителі. Діти наслідують їх у поведінці, прагнуть засвоїти знання, які вони демонструють під час навчальної діяльності. Саме тому можна сказати, що саме педагоги є організаторами розвитку наскрізних умінь школярів, адже велику частину для діти проводять у навчальному закладі і у цей віковий період особистість вчителів має великий вплив на них.

Г. Гедз підкреслює, що роль вчителя під час розвитку наскрізних умінь полягає не тільки у забезпеченні засвоєння наукових знань, але й формування особистості активного учня, який прагне вчитися, пізнавати нове, є не пасивним суб'єктом освітнього процесу а безпосереднім учасником, який висловлює власні погляди на проблеми і самостійно здійснює мисленеві операції під час уроків та в позаурочний час [5, с. 5]. Т. Книщук стверджує, що учитель також забезпечує безпосереднє засвоєння учнями наукових понять, які вони будуть використовувати протягом усього життя. Сьогодні цьому варто присвятити особливу увагу, адже вимоги програм до знання наукових понять на позначення навколишнього світу досить складні, тому потрібно систематично спонукати учнів до вивчення нових слів і вміння використовувати їх у своєму мовленні [14, с. 15].

В умовах Нової української школи варто пам'ятати, що вчителі не повинні бути авторитетами, наукові погляди яких є істинними. Педагог повинен так реалізувати розвиток наскрізних умінь учнів, щоб вони розуміли, що їхні погляди на проблемне питання чи ситуацію можуть відрізнятися. На сьогоднішній день вчитель у процесі розвитку наскрізних умінь є помічником, який допомагає засвоювати навчальний матеріал,

стимулює учнів до активної пізнавальної діяльності. На нашу думку, велику роль педагог відіграє у тому, щоб сформувати інтерес у дітей до навчання, допитливості, самостійного пізнання, творчих здібностей, ініціативності тощо [9, с. 7].

С. Немцова висловлює думку, що для того, щоб розвиток наскрізних умінь було невимушеним вчитель повинен використовувати такі засоби та методи навчання, які стимулюють інтерес та викликають в учнів позитивні емоції. У цьому контексті слід підкреслити, що педагоги мають можливість використовувати технологічні засоби та творчі інтерактивні методи, які сприяють швидкому засвоєнню навчального матеріалу. Крім цього, вчителі здійснюють розвиток наскрізних умінь, використовуючи цікаві ігри, що сприяє розвитку творчих якостей дітей, уяви тощо [19, с. 33].

Вивчивши погляди сучасних дослідників та освітян, можна зазначити, що формування розумових умінь включає в себе комплекс взаємопов'язаних аспектів. Роль вчителя в розвитку наскрізних умінь полягає у застосуванні різноманітних педагогічних стратегій та методів, спрямованих на розвиток та формування розумових здібностей дітей. В цьому контексті важливо визначити основні аспекти роботи вчителя, коли йдеться про розвиток наскрізних умінь:

- процес розвитку наскрізних умінь вимагає від вчителя використання різноманітних педагогічних стратегій та методів, спрямованих на підтримку інтелектуального росту учнів;

- важливим елементом є використання арт-педагогічних технологій, які допомагають вчителю створювати стимулюючий та позитивний контекст для розвитку наскрізних умінь учнів;

- основною метою роботи вчителя є формування розумових здібностей учнів, сприяючи їхньому критичному мисленню, творчості та загальному розвитку;

- використання різноманітних педагогічних методів дозволяє вчителю підходити до кожного учня індивідуально, враховуючи його особливості та потреби.

При цьому, виділяємо такі основні педагогічні умови розвитку наскрізних умінь:

1). *Підтримка пізнавального інтересу.* Вчитель повинен систематично підтримувати зацікавленість учнів у навчальному матеріалі, вибираючи методи та засоби, які стимулюють їхню активність та цікавість. Це невимушено сприятиме засвоєнню знань з різних предметів та підвищить рівень учнівської уваги. Важливим елементом є супровід освітнього процесу, відповідь на запитання дітей, та організація дослідницької роботи. Це дозволить учням практично взаємодіяти з навчальним матеріалом та узагальнити здобуті знання.

В контексті розвитку наскрізних умінь, важливо враховувати погляди С. Русової, яка визнає, що засвоєння навчального матеріалу може ефективно відбуватися під час фізичної праці та творчого навчання на природі. Вчитель, у свою чергу, повинен адаптувати навчальний матеріал для наочного демонстрування отриманих знань у реальних життєвих ситуаціях.

Таким чином, створення оптимальних умов для розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу через арт-педагогічні технології включає в себе підтримку пізнавального інтересу, супровід освітнього процесу та адаптацію матеріалу для наочності у навчанні [15].

2) *Використання новітніх методів навчання.* Вчителі в Новій українській школі відіграють важливу роль у розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу, використовуючи передові творчі методи, серед яких групова робота, проєктне навчання та дослідницька діяльність. Ці інноваційні методи спрямовані на розвиток наскрізних умінь та мають за мету формування критичного мислення, творчості та проблемного мислення учнів.

За допомогою групової роботи, учні навчаються ефективно співпрацювати, обмінюватися ідеями та вирішувати завдання колективно.

Проектне навчання сприяє практичному застосуванню отриманих знань, розвиває творчість та здатність учнів працювати над реальними проблемами. Дослідницька робота в Новій українській школі стимулює учнів досліджувати та вивчати предмети самостійно. Це допомагає формувати у дітей навички самостійного навчання та розвиває їхню здатність самостійно засвоювати нові знання, необхідні для успішного життя.

У цьому контексті, важливо підкреслити, що використання арт-педагогічних технологій дозволяє вчителям створювати педагогічні сценарії, які не лише передають інформацію, але й викликають у дітей позитивні емоції та зацікавленість, сприяючи тим самим розвитку наскрізних умінь.

3) *Розвиток мовлення та комунікативних навичок.* Один із ключових аспектів розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу полягає у розвитку їхнього мовлення, що вимагає постійного контролю від вчителя. Важливий етап освіти визначається тим, що учні починають активно взаємодіяти у навчальних справах та взаємодіяти як із дорослими, так і з однолітками. Зокрема, встановлення комунікації та формування відносин з однолітками відіграють важливу роль у соціалізації дитини. Цей етап стає ключовим для участі дитини в різних взаємодіях, де вона відчуває себе суб'єктом спілкування та бере на себе функцію контролю та оцінки.

Процес розвитку наскрізних умінь також включає в себе навчання ефективного спілкуванню, вмінню слухати та розуміти інших, вести діалог та обговорювати різноманітні ситуації. Це робиться за допомогою впровадження арт-педагогічних технологій, які сприяють створенню відкритого і теплого середовища для розвитку навичок спілкування та мовлення учнів.

Таким чином, формування адекватних умінь учнів 6 класу включає в себе активне залучення їх до спілкування, що визначається як соціальний та когнітивний процес. Застосування арт-педагогічних технологій сприяє не лише розвитку мовлення, але й формуванню позитивного ставлення до навчання та соціальній взаємодії.

У контексті розвитку спілкування та мовлення учнів 6 класу, використання арт-технологій в Новій українській школі стає необхідним елементом педагогічного процесу. Арт-педагогічні технології сприяють створенню стимулюючого та підтримуючого середовища, де учні можуть розвивати свої навички спілкування та вдосконалювати мовлення. Арт-технології, серед яких робота з ілюстраціями, малюнками, та графікою, допомагають учням візуалізувати ідеї та концепції, що полегшує їхнє сприйняття і розуміння. Це сприяє активному обговоренню та використанню нових слів і виразів. Участь у групових проєктах, таких як створення колективних арт-проєктів чи театралізованих вистав, розвиває у дітей навички комунікації. Вони навчаються обговорювати та виражати свої думки, співпрацювати та взаємодіяти. Використання ігрових технік та рольових сценаріїв допомагає учням відчувати себе активними учасниками спілкування. Це сприяє розвитку навичок аргументації, висловлювання своїх думок та встановленню контактів. Арт-терапевтичні методи дозволяють учням виражати свої емоції та думки через творчий процес. Це сприяє внутрішньому самовираженню та розвитку емоційного інтелекту.

4) *Індивідуальний підхід.* Забезпечення ефективного розвитку наскрізних умінь учнів школи неможливе без індивідуального підходу вчителя. Цей підхід базується на урахуванні унікальних особливостей кожного учня, врахуванні його потенціалу, інтересів та особистих потреб. Для досягнення цієї мети важливо провести діагностику рівня розвитку кожного учня, визначити його сильні та слабкі сторони. Цей аналіз може включати оцінку знань, вмінь та навичок, а також вивчення рівня мотивації до навчання. Наш підхід базується на використанні різноманітних методів, підходів та навчальних матеріалів, щоб забезпечити оптимальне навчання, доступне для кожного учня. Однак важливо враховувати, що індивідуальний підхід не лише сприяє досягненню навчальних цілей, але й сприяє розвитку особистісних якостей та формуванню позитивного ставлення до навчання.

В контексті забезпечення ефективного розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу використання арт-педагогічних технологій набуває особливого значення. Ці технології сприяють впровадженню індивідуального підходу, розвиваючи креативність та аналітичні здібності учнів. Використання арт-технологій передбачає створення освітнього середовища, де учні можуть виражати свої ідеї та думки через мистецькі засоби. Вчитель має можливість інтегрувати художні завдання в навчальний процес, сприяючи розвитку творчого мислення учнів.

Додатково, арт-педагогічні технології дозволяють вчителю враховувати індивідуальні особливості учнів при формуванні навчальних завдань. Використання творчих проєктів, ігрових форм, апікацій та інших методів, пов'язаних із мистецтвом, створює учням можливість вибору шляху вивчення матеріалу, а також сприяє розвитку їхніх наскрізних умінь.

Крім того, важливо звертати увагу на вивчення психологічних аспектів, серед яких взаємодія мистецтва з емоційним станом учнів. Сучасні підходи до педагогічного процесу враховують важливість створення позитивного емоційного фону під час навчання, що сприяє збереженню інтересу до предметів, розвитку творчого мислення та формуванню позитивної мотивації до навчання. Дослідження з галузі психології також дозволяють визначити оптимальні методи стимулювання самостійності та ініціативи учнів. Впровадження арт-педагогічних технологій може сприяти розвитку в учнів навичок самоорганізації, адаптації до різних ситуацій, а також навичок роботи у команді. Враховуючи результати досліджень в галузі когнітивної психології, можна підкреслити значення використання арт-педагогічних технологій для розвитку критичного та творчого мислення. Вони сприяють формуванню у дітей аналітичних здібностей, вміння самостійно розв'язувати проблеми та висувати гіпотези [12, с. 25].

Додатково, слід зазначити, що арт-педагогічні технології виявляються особливо корисними для стимулювання інтелектуального розвитку учнів, оскільки вони активно впливають на різні аспекти пізнавальної діяльності.

Сучасні методи викладання образотворчого мистецтва та інших арт-дисциплін дозволяють вчителям враховувати індивідуальні особливості учнів, їхні темпи та стилі навчання.

При використанні арт-технологій варто враховувати і взаємодію з іншими предметами навчання, що може допомогти учням у більш глибокому розумінні та узгодженому сприйнятті навчального матеріалу. Важливо впроваджувати практичні завдання та проекти, що викликають не лише інтелектуальний інтерес, але й розвивають творчість, комунікативні та соціальні навички учнів.

З огляду на динаміку розвитку технологій та доступ до інформації, використання сучасних засобів, серед яких комп'ютерні програми для мистецтва, віртуальна реальність чи відеоуроки, може стати додатковим стимулом для зацікавлення учнів та розширення їхнього кругозору у світі мистецтва.

Для розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу з використанням арт-педагогічних технологій важливо створити сприятливе навчальне середовище, яке сприяє інтеграції художньо-естетичних аспектів у навчальний процес. Ось деякі педагогічні стратегії, які можуть бути використані:

- *інтерактивні уроки мистецтва*: замість традиційного підходу до викладання мистецтва, слід використати інтерактивні методи, серед яких дискусії, виставки, майстер-класи, які стимулюють активну участь учнів і розвивають їхні творчі та критичні здібності;

- *інтеграція мистецтва в навчальний план*: слід впровадити мистецтво як частину інших предметів. Наприклад, можна обговорювати художні та культурні аспекти під час вивчення історії, літератури чи природничих наук;

- *проекти та творчі завдання*: слід дозволити учням виражати свої ідеї та розвивати творчість через різноманітні проекти, серед яких створення власних творів мистецтва, участь у театральних постановках або створення власного музичного твору;

- *використання сучасних технологій*: слід впроваджувати цифрові технології в мистецьке навчання, серед яких веб-дизайн, відео-монтаж, або використання мультимедійних ресурсів для розширення можливостей вивчення мистецтва.

- *зворотний зв'язок та оцінювання*: доцільно активно співпрацювати з учнями, надаючи зворотний зв'язок та оцінюючи їх творчість, заохочувати відкритий діалог та самооцінку [13, с. 25].

Ці педагогічні стратегії спрямовані на те, щоб створити стимулююче середовище для розвитку наскрізних умінь учнів, сприяючи їхньому творчому потенціалу та критичному мисленню через арт-педагогічні технології.

На сьогоднішній день мета педагогічної діяльності полягає в розробці та реалізації підходів, спрямованих на знаходження, підтримку та розвиток потенціалу самореалізації, саморозвитку, саморегуляції та самовиховання учнів 6 класу через арт-педагогічні технології. Арт-педагогіка представляє собою новаторський підхід до навчання та виховання, спрямований на використання мистецьких засобів для досягнення цілей освіти. У цьому контексті арт-технології є ключовим елементом, спрямованим на вирішення завдань художнього розвитку дітей та полегшення процесу навчання та розумової діяльності. Вони допомагають зберігати цілісність особистості, поєднуючи інтелектуальне та художнє сприйняття світу, та допомагають формуванню естетичного сприйняття учнів. До прикладу, метод педагогічної імпровізації в арт-педагогіці визначається як система непередбачуваних дій, обумовлених внутрішніми та зовнішніми факторами. Цей підхід забезпечує гнучкість та адаптивність в роботі вчителя, дозволяючи взаємодіяти з учнями в контексті унікальних ситуацій та розвивати їхні потенції. Проблемно-діалоговий метод стає основним засобом для вирішення завдань арт-педагогіки та теорії освіти за нормами нового підходу. Цей метод орієнтований на розвиток духовно-особистісної сфери дитини, моральне виховання та формування етичного й естетичного світобачення.

У межах арт-педагогіки, в основі якої лежить інтеграція різних наук, використовуються міждисциплінарні підходи. Це дозволяє створювати унікальні навчальні проекти, де мистецтво поєднується із вивченням інших предметів. Наприклад, історія може стати вихідною точкою для створення художніх проектів чи театральних вистав, що сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку творчих навичок. Арт-педагогічні методи акцентують увагу на розвитку не лише креативності, але й критичного мислення учнів. Процес вирішення творчих завдань вимагає від учнів аналізу, оцінки та вибору оптимальних шляхів вирішення завдань, що сприяє розвитку їхнього критичного підходу до вивчення інформації.

Крім того, арт-педагогіка сприяє формуванню толерантного та відкритого середовища в класі. Мистецтво є засобом вираження різноманітності індивідуальних поглядів. Учні вчаться поважати та цінувати різноманіття, що є важливим елементом формування громадянського світогляду.

Важливим аспектом арт-педагогіки є також створення образної та творчої атмосфери в класі. Вчителю слід створювати умови, де кожен учень відчуває свободу самовираження та можливість виявлення свого творчого потенціалу. В цій взаємодії між арт-педагогікою та учнями відображається не лише прагнення до творчого самовираження, але і бажання вивчити світ через призму власної уяви та емоційного сприйняття. Такий підхід до навчання може не лише розширити горизонти учнів, але й сприяти глибокому розумінню та запам'ятовуванню матеріалу.

Арт-педагогічні технології не лише стимулюють творчий потенціал учнів, але також активно впливають на їх соціальний розвиток. Робота в групах над творчими проектами, спільна творчість та взаємодія в процесі розв'язання творчих завдань сприяють розвитку комунікативних та соціальних навичок. Учні вчаться ефективно співпрацювати, слухати інших, висловлювати свої ідеї, а також приймати інші точки зору. Важливим аспектом арт-педагогіки є підтримка індивідуального розвитку кожного учня.

Вчителю слід враховувати різноманітність навчальних стилів та індивідуальних особливостей учнів при плануванні та впровадженні арт-педагогічних методів. Це дозволяє створювати унікальні навчальні сценарії, які враховують потреби та інтереси кожного учня.

Ще однією важливою рисою арт-педагогічних технологій є їх спрямованість на розвиток емоційної складової особистості школярів. Робота з творчими нахилами дозволяє їм виявляти та розуміти свої емоції, розвивати емпатію та культуру взаємодії. Такий підхід формує емоційну стійкість та сприяє збереженню психічного здоров'я учнів. Загалом, арт-педагогіка в 6 класі виступає не лише як засіб для засвоєння навчального матеріалу, але й як складова для розвитку особистості, критичного мислення, соціальних навичок та творчого мислення учнів. Вона створює сприятливий простір для інтеграції навчання та мистецтва, що розкриває перед учнями широкі можливості для самовираження та саморозвитку.

До вагомих переваг арт-педагогічних технологій для учнів 6 класу слід відзначити спроможність цього підходу залучити учнівський інтерес та підтримувати мотивацію до навчання. Створення творчих проектів та участь у художній діяльності роблять навчання більш цікавим та стимулюючим. Учні, з більшим задоволенням взаємодіють з навчальним матеріалом, що призводить до більш ефективного засвоєння знань. Підхід, що акцентує на творчості, дозволяє розкрити потенціал кожного учня, надаючи можливість самовираження та розвитку власних талантів. Надалі, арт-педагогічні технології сприяють розвитку різних аспектів особистості, серед яких впевненість у собі, креативність, спроможність до саморефлексії та критичного мислення. Це важливі навички, які мають позитивний вплив на подальший навчальний та професійний шлях учнів.

Не менш важливим є те, що арт-педагогіка виховує в учнів цінність та повагу до мистецтва та культурної спадщини. Це розширює їхній світогляд і вчить розуміти та цінувати різноманіття художніх виразів та культурних традицій.

Отже, розвиток наскрізних умінь учнів 6 класу є важливим завданням, яке може бути ефективно вирішене за допомогою арт-педагогічних технологій. Для досягнення цієї мети, важливо створити сприятливі педагогічні умови, які стимулюють та розвивають різні аспекти учнівської особистості. По-перше, важливо акцентувати увагу на індивідуальному підході до кожного учня. Використання арт-педагогічних технологій дозволяє вчителю адаптувати матеріал та завдання відповідно до індивідуальних особливостей та інтересів кожного учня. По-друге, важливим елементом є використання творчих завдань та проєктів, які стимулюють розвиток творчих здібностей та уяви учнів. Мистецтво, малювання, виготовлення аплікацій – це не лише засоби творчого вираження, але й ефективні методи розвитку критичного та творчого мислення. По-третє, важливо створити атмосферу співпраці та комунікації між учнями. Групові проєкти та колективні творчі завдання сприяють розвитку соціальних умінь, співпраці та взаєморозуміння серед учнів. Нарешті, використання сучасних технологій, серед яких віртуальні майстер-класи або використання інтерактивних програм, може значно розширити можливості арт-педагогічних технологій у розвитку наскрізних умінь учнів.

Таким чином, створення оптимальних педагогічних умов з використанням арт-педагогічних технологій сприяє не лише розвитку творчих здібностей учнів, але і формує широкий спектр наскрізних умінь, необхідних для успішної самореалізації в сучасному суспільстві.

Наукове дослідження та педагогічний підхід вказують на те, що використання арт-педагогічних технологій в поєднанні зі спеціальними методами навчання сприяє розвитку наскрізних умінь учнів. Важливим елементом є також постійне оновлення педагогічних стратегій відповідно до сучасних тенденцій у галузі мистецтва та технологій.

Проведення диференційованих занять, врахування індивідуальних особливостей учнів і використання варіативних методів оцінювання можуть сприяти більш ефективному впровадженню арт-педагогічних технологій в

навчальний процес. Важливо також враховувати культурні та естетичні аспекти у навчанні, сприяючи формуванню повноцінної художньо-естетичної культури учнів.

3.2. Методичні рекомендації, щодо розвитку наскрізних умінь засобами арт-педагогічних технологій

В сучасному освітньому контексті акцент на розвиток наскрізних умінь стає важливим аспектом для формування всебічно розвиненої особистості. Використання арт-педагогічних технологій в цьому процесі не тільки надає можливостей для самовираження, але і сприяє вдосконаленню ключових компетенцій. Започаткуванням ефективного розвитку наскрізних умінь є створення стимулюючого та творчого освітнього середовища. Наявність різноманітних матеріалів і засобів для мистецької самореалізації сприяє розкриттю та розвитку творчого потенціалу учнів.

Інтеграція мистецтва в навчальний процес є необхідним елементом. Поєднання тем художніх завдань з основними навчальними матеріалами розширює учнівське розуміння та сприяє глибшому засвоєнню знань. Сприяння комунікативним та колективним навичкам здійснюється через організацію мистецьких проектів та групових завдань. Використання арт-педагогічних технологій надає можливість не лише творчого виразу, але й обміну ідеями та взаємодії між учнями.

Розвиток критичного мислення стає результатом створення завдань, які вимагають аналізу та вибору оптимальних рішень. Учні, висловлюючи свої творчі ідеї, навчаються критично оцінювати та аргументовано висловлювати свої погляди. Використання сучасних технологій у навчанні мистецтва дозволяє не лише розширити творчі можливості, але й підготує учнів до використання сучасних інструментів в майбутньому. Вивчення віртуальної реальності, графічних редакторів та інших інноваційних технологій стає необхідністю для сучасного покоління.

Арт-педагогічні технології, в контексті розвитку наскрізних умінь, не лише надають засобів для вираження та розкриття індивідуальності учнів, але і сприяють створенню культури толерантності та взаєморозуміння. Важливо відзначити, що в мистецтві та педагогіці об'єднуються не лише навички, а й цінності, які сприяють розвитку емпатії та соціальної взаємодії. Спільні творчі проекти та інтердисциплінарні завдання розбуджують в учнях інтерес до навчання, розвивають вміння співпрацювати та спілкуватися, а також сприяють формуванню взаємоповаги між учасниками освітнього процесу. Важливим аспектом використання арт-педагогічних технологій є підтримка індивідуальних потреб та особливостей учнів. Диференційовані завдання, які стимулюють вираження та розвиток особистості кожного учня, допомагають створити відмінне середовище для навчання та творчості. У контексті сучасного інформаційного суспільства, важливість володіння сучасними технологіями важко переоцінити. Вивчення та використання сучасних технічних інструментів у мистецтві надає учням конкурентну перевагу та підготовлює їх до активного впровадження в цифровий світ. Особливою вагою слід наділяти не лише результати творчого процесу, але і сам процес розвитку учня. Використання гнучких методів оцінювання та взаємної рецензії допомагає створити атмосферу підтримки та взаємодопомоги, що сприяє більш глибокому інтегрованому розвитку учнів.

Нами було розроблено низку творчих завдань у 2 розділі наукової роботи, де було використано різні різноманітні художні матеріали. Провівши емпіричне дослідження, можна сказати, що вибір матеріалів має великий вплив на хід заняття. Створюючи конкретні умови, в яких можна враховувати вплив художніх матеріалів, разом із методиками арт-педагогіки, ми визначили індивідуальні особливості психолого-педагогічних процесів та впливу образотворчої діяльності на них. У дослідженні брали участь діти від 11 до 12 років, що дало можливість здобути матеріал для теоретичного осмислення. Виконуючи різні арт-педагогічні та використовуючи цікаві матеріали, можна діагностувати, коригувати, виховувати та розвивати

рефлексивну культуру та внутрішній контроль, необхідний в процесі навчання. Як результат, було відзначено, що незважаючи на завантаженість завданнями загальноосвітнього закладу, школярі бажали потрапити на заняття з арт-педагогіки, що підвищило їхню мотивацію до можливості самовираження, поліпшило емоційну атмосферу в групі. Усі роботи дітей були унікальними, а рівень креативності підвищився.

Підсумовуючи, можна з упевненістю сказати, що арт-педагогіка має великий потенціал для створення позитивного клімату в суспільстві. Арт-педагогіка та арт-терапія мають багато спільного в функції корекції, діагностики та профілактики за допомогою мистецтва та художньої діяльності, а також порушень соціальної, психологічної, професійної адаптації дітей.

Організація ефективних арт-педагогічних занять для розвитку наскрізних умінь вимагає врахування кількох ключових аспектів. Нижче подано методичні рекомендації, спрямовані на максимальне використання потенціалу арт-педагогічних технологій для широкого спектру учнів.

Адаптація до вікових груп. Створення арт-завдань, які враховують вікові особливості учнів, є ключовим елементом ефективного арт-педагогічного підходу. Це передбачає уважне розглядання фізіологічних, психологічних та когнітивних особливостей дітей різного віку для того, щоб створити завдання, які будуть не лише стимулюючими, а й відповідатимуть їхнім потребам та можливостям. По-перше, важливо враховувати розвиток у групах, надаючи завдання, які відповідають їхній здатності до точного та координованого руху. Використання простих художніх матеріалів, які легко тримати, може допомогти створити комфортні умови для їхнього першого творчого вираження. Для старших вікових груп, де вже розвиваються абстрактне мислення та вищі художні здібності, можна пропонувати складніші завдання, що вимагають більшої самостійності та креативності. Використання спеціальних художніх технік, серед яких графічне малювання чи колаж, може сприяти розвитку їхнього художнього потенціалу.

Подібний диференційований підхід дозволяє не тільки адаптуватися до фізичних можливостей учнів різного віку, але й розвивати та підтримувати їхній індивідуальний художній розвиток. Таким чином, розробка арт-завдань, яка враховує вікові особливості, створює умови для гармонійного інтегрованого розвитку творчих здібностей дітей на різних етапах їх виховання.

Індивідуальний підхід. Організація індивідуального підходу в арт-педагогічних заняттях передбачає створення умов, що дозволяють кожному учневі виражати свою творчість та емоції через мистецтво. Цей підхід базується на розумінні того, що кожен учень — унікальна особистість із власними здібностями та потребами. Перш за все, важливо визнавати та розвивати індивідуальні таланти та сильні сторони кожного учня. Арт-педагог взаємодіє з учнями, виявляючи їхні унікальні художні виразність та стиль. Створення умов для самовираження передбачає, щоб учні мали можливість обирати художні матеріали та техніки для своїх робіт. Це стимулює індивідуальний підхід та розвиває самостійність учнів.

Позитивний підхід полягає у підтримці та заохоченні учнів, навіть, якщо їхні підходи до мистецтва є нестандартними. Це створює атмосферу відкритості та сприяє позитивному розвитку. Розвиток творчого мислення включає в себе завдання, які сприяють здатності учнів генерувати нові ідеї та виражати їх через мистецтво. Забезпечення індивідуальної задоволеності передбачає визнання та відзначення досягнень кожного учня, що допомагає зберігати внутрішню мотивацію та позитивне ставлення до навчання. Індивідуальний підхід в арт-педагогічних заняттях створює умови для розвитку творчих здібностей кожного учня та впливає на позитивне ставлення до самого процесу та результату мистецького вираження.

Інтердисциплінарність. Інтердисциплінарність у використанні арт-педагогічних технологій полягає в тісному взаємодії мистецтва з іншими галузями знань. Це означає, що завдання та проекти, що впроваджують арт-

елементи, не обмежуються лише мистецьким контекстом, але співпрацюють з різними предметами, створюючи комплексні навчальні умови для учнів.

Цей підхід розширює розуміння тем та проблем, дозволяючи учням бачити зв'язки між різними областями знань. Взаємодія мистецтва з іншими предметами сприяє формуванню учнів не лише як митців, а й як всебічних особистостей з глибоким розумінням світу. Це підвищує мотивацію та стимулює творче мислення, допомагаючи учням розвивати навички для застосування отриманих знань у реальних ситуаціях. Такий підхід в арт-педагогіці не лише збагачує навчальний процес, але й сприяє розвитку комплексної та креативної освіти.

Розвиток критичного мислення. Для стимулювання критичного мислення через арт-педагогічні технології рекомендується використовувати завдання, спрямовані на активний аналіз мистецьких творів та розгляд їхніх значущих аспектів. Зокрема, важливо формулювати завдання, які вимагають від учнів критичного осмислення та аналізу представлених мистецьких виражень. Рекомендується створювати ситуації для групових обговорень та дебатів, де учні можуть висловлювати свої погляди на роботи мистецтва, аргументувати свої висновки та думки інших. Також важливо залучати учнів до створення власних творчих проєктів, які не лише відображають їхнє творче бачення, але й включають елементи аналізу мистецтва. Це сприяє розвитку учнівських аналітичних навичок та навичок критичного мислення через практичний досвід та взаємодію з мистецькими творами.

Технології та цифрові медіа. Для вдосконалення творчого вираження та навчання учнів за допомогою арт-педагогічних технологій важливо впроваджувати цифрові технології та медіа. Це дозволяє розширити їхні можливості та пристосувати навчання до сучасних інструментів та ресурсів. Варто стимулювати інтерактивне навчання, використовуючи цифрові технології для створення уроків, де учні можуть взаємодіяти з мультимедійним контентом та виконувати інтерактивні завдання. У цьому контексті варто застосовувати віртуальну та реальність для створення

навчального середовища, що сприяє творчому розвитку. Варто сприяти створенню мультимедійних проєктів, де учні можуть використовувати різноманітні цифрові інструменти для вираження своїх ідей. Доцільно поєднувати творчість та технології, сприяючи колективній творчості та обміну ідеями через цифрові платформи. Такий підхід дозволяє враховувати сучасні можливості технологій, роблячи навчання більш ефективним для учнів.

Формування командної роботи. Вважаємо, що доцільно стимулювати командну роботу учнів через спільні арт-проєкти, які спрямовані на розвиток навичок комунікації, співпраці та роботи в групі. Крім цього, слід запрошувати школярів до спільного створення творчих проєктів, де вони можуть об'єднати свої ідеї та здібності для створення великого арт-твору. Доцільно розробляти завдання, що стимулюють обговорення ідей та поглядів між учасниками.

Диференціація завдань. Для оптимального використання арт-педагогічних технологій та досягнення ефективного розвитку учнів важливо впроваджувати стратегію диференціації завдань. Цей підхід передбачає створення завдань на різноманітному рівні складності, забезпечуючи вибір та адаптацію завдань відповідно до індивідуальних потреб та здібностей кожного учня. Диференціація завдань передбачає врахування особливостей та рівня розвитку кожного учня, дозволяючи їм обирати або адаптувати завдання відповідно до їхніх потреб. Важливо розробляти різноманітні завдання, охоплюючи різні аспекти теми або навички та стимулювати групову роботу та партнерство між учнями різних рівнів навчального досягнення для розвитку наскрізних умінь. Забезпечення регулярного зворотного зв'язку та підтримка учнівської ініціативи сприяють взаємному розвитку та творчому вираженню учнів.

Формування соціальних умінь. Формування соціальних навичок через арт-проєкти передбачає сприяння співпраці, слуханню та розумінню різних точок зору. Учні мають брати участь у спільних творчих проєктах, що

сприяє розвитку командної роботи та взаєморозуміння. Забезпечення медіації під час конфліктів сприяє знаходженню конструктивних рішень. Вираження емоцій через мистецтво допомагає учням виразити свої почуття та розвиває емпатію. Завдання, що вимагають уважного слухання, розвивають навички сприйняття інформації. Відкритий діалог та рефлексія над співпрацею сприяють взаєморозумінню та прийняттю різних точок зору, сприяючи розвитку соціальних умінь учнів.

Оцінювання крізь призму процесу. Оцінювання через призму процесу передбачає акцент на творчому процесі, а не тільки на результаті. Використовуючи методи взаємної оцінки та саморефлексії, надається можливість учням зосереджуватися на розвитку навичок та стратегій протягом створення. Цей підхід допомагає їм більше вивчати процес та вдосконалювати свої навички, сприяючи розвитку самоконтролю та аналізу власної праці.

Сприяння розвитку технічних навичок. Сприяння розвитку технічних навичок вимагає використання сучасних технічних засобів та програм для навчання учнів роботі з цифровим мистецтвом та інноваційними матеріалами. Забезпечення можливості використовувати цифрові інструменти та програми допомагає ознайомлювати їх із передовими технологіями. Підтримка у вивченні новаторських матеріалів та методів сприяє розширенню їхніх можливостей та стимулює креативність у використанні технічних засобів у власній художній практиці. Цей підхід сприяє інтеграції технологій в навчальний процес та розвитку учнівських навичок у використанні сучасних інструментів та ресурсів у мистецькій творчості.

Ці рекомендації можуть служити основою для створення ефективних арт-педагогічних програм, спрямованих на розвиток наскрізних умінь учнів через творчість та мистецтво.

В процесі аналізу методичних рекомендацій щодо розвитку наскрізних умінь через використання арт-педагогічних технологій стає очевидним, що

відзначені принципи є визнаними та актуальними у сучасній освітній сфері. Створення сприятливого та творчого навчального середовища, що базується на різноманітних художніх матеріалах, сприяє не лише розвитку творчих здібностей, але й формуванню художнього мислення учнів. Індивідуальний підхід до учнів, використання цифрових технологій та інтеграція арт-педагогічних технологій в інші предмети є ключовими стратегіями, що забезпечують повноцінний розвиток учнів у контексті вимог сучасного освітнього простору. Розвиток критичного мислення спрямованими на аналіз та творчий підхід до вирішення проблем, дозволяє учням бачити світ через призму творчості.

Завершивши аналіз, важливо визначити необхідність постійного вдосконалення та адаптації методів навчання. Це важливо для забезпечення глибокого та тривалого розвитку учнівських здібностей в умовах сучасної освітньої дійсності. Такий комплексний підхід до викладання відкриває нові можливості для формування активної та творчої особистості, здатної ефективно взаємодіяти із сучасним світом.

Висновки до третього розділу

Роблячи висновки з аналізу педагогічних умов розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу за допомогою арт-педагогічних технологій, можна зазначити, що цей підхід є ефективним і перспективним у впровадженні в навчальний процес. Створення стимулюючого та творчого освітнього середовища, використання різноманітних художніх матеріалів та інструментів, сприяє не лише розвитку конкретних мистецьких навичок, але й наскрізних умінь, які важливі для широкого спектру предметів та життєвих ситуацій.

Розвиток наскрізних умінь учнів 6 класу є важливим завданням, яке може бути ефективно вирішене за допомогою арт-педагогічних технологій. Для досягнення цієї мети, важливо створити сприятливі педагогічні умови,

які стимулюють та розвивають різні аспекти учнівської особистості. По-перше, важливо акцентувати увагу на індивідуальному підході до кожного учня. Використання арт-педагогічних технологій дозволяє вчителю адаптувати матеріал та завдання відповідно до індивідуальних особливостей та інтересів кожного учня. По-друге, важливим елементом є використання творчих завдань та проєктів, які стимулюють розвиток творчих здібностей та уяви учнів. Мистецтво, малювання, виготовлення аплікацій – це не лише засоби творчого вираження, але й ефективні методи розвитку критичного та творчого мислення. По-третє, важливо створити атмосферу співпраці та комунікації між учнями. Групові проєкти та колективні творчі завдання сприяють розвитку соціальних умінь, співпраці та взаєморозуміння серед учнів. Нарешті, використання сучасних технологій, серед яких віртуальні майстер-класи або використання інтерактивних програм, може значно розширити можливості арт-педагогічних технологій у розвитку наскрізних умінь учнів. Таким чином, створення оптимальних педагогічних умов з використанням арт-педагогічних технологій сприяє не лише розвитку творчих здібностей учнів, але і формує широкий спектр наскрізних умінь, необхідних для успішної самореалізації в сучасному суспільстві.

Індивідуальний підхід до учнів, їхніх особливостей та рівня розвитку, а також інтеграція арт-педагогічних технологій в різні предмети надає можливість ширше розкрити потенціал учнів. Важливим елементом є впровадження цифрових технологій, що розширює можливості творчого вираження та роботи з інноваційними матеріалами. Розвиток критичного мислення, яке сприяє аналізу та творчому розв'язанню завдань, є ключовим аспектом у формуванні компетентностей учнів. Орієнтація на процес творчої роботи, використання та саморефлексії допомагає створювати умови для постійного вдосконалення та самовдосконалення учнів. . Такий комплексний підхід до викладання відкриває нові можливості для формування активної та творчої особистості, здатної ефективно взаємодіяти із сучасним світом.

ВИСНОВКИ

Детальний аналіз літературних джерел і результатів емпіричного дослідження дозволив визначити основні аспекти та фактори, що впливають на формування та розвиток наскрізних умінь у навчальному процесі. Виявлено, що ефективні педагогічні стратегії та методи, спрямовані на розвиток наскрізних умінь, включають в себе інноваційні технології, інтерактивні методи навчання, ігрові форми взаємодії, а також врахування індивідуальних особливостей кожного учня.

Необхідність впровадження системи педагогічних заходів, спрямованих на розвиток наскрізних умінь, обумовлена важливістю формування готовності молодого покоління до різних життєвих викликів, адаптації до змін у сучасному суспільстві та успішного самореалізації в майбутньому.

Стверджуємо, що арт-педагогічні технології мають величезний потенціал для розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу. Вони не лише сприяють активному засвоєнню навчального матеріалу, але й впливають на розвиток творчого мислення, комунікативних навичок, критичного та аналітичного мислення, а також інших важливих аспектів особистісного зростання. Створення атмосфери творчості через використання мистецьких прийомів сприяє глибокому осмисленню навчального матеріалу та формує готовність учнів до самостійного та креативного мислення.

Зазначені освітні можливості арт-педагогічних технологій розкривають перспективи для подальшого удосконалення освітнього процесу та підготовки учнів до викликів сучасного світу, де важливим є не лише засвоєння конкретних знань, але і розвиток творчих, комунікативних та критичних навичок.

Розвиток наскрізних умінь учнів 6 класу за допомогою арт-технологій є системою заходів та методів, спрямованих на стимулювання їхнього

творчого та аналітичного мислення, розвитку креативності, самостійності, роботи в групі тощо. Вчителю відводиться ключова роль у контролі процесу засвоєння навчального матеріалу, розвитку творчих здібностей та сприянні розумовому вихованню учнів.

Проведене нами емпіричне дослідження, націлене на розвиток наскрізних умінь, дозволило виявити рівні розвитку наскрізних умінь, що показало наявність у значної частини школярів середні та початкові рівневі значення.

Методичні рекомендації розвитку наскрізних умінь, розроблені нами, спрямовані на формування творчого мислення, уваги та здатності пов'язувати навчальний матеріал з життєвим досвідом. Застосування різноманітних завдань дозволить учням отримати навички аналізу інформації, висловлення власної думки, формулювання гіпотез та пошук рішень проблем.

Роблячи висновки з аналізу педагогічних умов розвитку наскрізних умінь учнів 6 класу за допомогою арт-педагогічних технологій, можна зазначити, що цей підхід є ефективним і перспективним у впровадженні в освітній процес. Створення стимулюючого та творчого середовища для навчання, використання різноманітних художніх матеріалів та інструментів, сприяє не лише розвитку конкретних мистецьких навичок, але й наскрізних умінь, які важливі для широкого спектру предметів та життєвих ситуацій.

Розвиток наскрізних умінь учнів 6 класу є важливим завданням, яке може бути ефективно вирішене за допомогою арт-педагогічних технологій. Для досягнення цієї мети, важливо створити сприятливі педагогічні умови, які стимулюють та розвивають різні аспекти учнівської особистості. По-перше, важливо акцентувати увагу на індивідуальному підході до кожного учня. Використання арт-педагогічних технологій дозволяє вчителю адаптувати матеріал та завдання відповідно до індивідуальних особливостей та інтересів кожного учня. По-друге, важливим елементом є використання творчих завдань та проєктів, які стимулюють розвиток творчих здібностей та

уяви учнів. Мистецтво, малювання, виготовлення аплікацій – це не лише засоби творчого вираження, але й ефективні методи розвитку критичного та творчого мислення. По-третє, важливо створити атмосферу співпраці та комунікації між учнями. Групові проекти та колективні творчі завдання сприяють розвитку соціальних умінь, співпраці та взаєморозуміння серед учнів. Нарешті, використання сучасних технологій, серед яких віртуальні майстер-класи або використання інтерактивних програм, може значно розширити можливості арт-педагогічних технологій у розвитку наскрізних умінь учнів. Таким чином, створення оптимальних педагогічних умов з використанням арт-педагогічних технологій сприяє не лише розвитку творчих здібностей учнів, але і формує широкий спектр наскрізних умінь, необхідних для успішної самореалізації в сучасному суспільстві.

Індивідуальний підхід до учнів, їхніх особливостей та рівня розвитку, а також інтеграція арт-педагогічних технологій в різні предмети надає можливість ширше розкрити потенціал учнів. Важливим елементом є впровадження цифрових технологій, що розширює можливості творчого вираження та роботи з інноваційними матеріалами. Розвиток критичного мислення, яке сприяє аналізу та творчому розв'язанню завдань, є ключовим аспектом у формуванні компетентностей учнів. Орієнтація на процес творчої роботи, використання та саморефлексії допомагає створювати умови для постійного вдосконалення та самовдосконалення учнів. . Такий комплексний підхід до викладання відкриває нові можливості для формування активної та творчої особистості, здатної ефективно взаємодіяти із сучасним світом.

У подальших дослідженнях слід акцентувати увагу на вивченні конкретних арт-педагогічних методів та їхнього впливу на розвиток певних наскрізних умінь учнів у різних вікових групах. Також важливо досліджувати можливості використання новітніх технологій, які швидко розвиваються, для оптимізації освітнього процесу та залучення учнів до активного вивчення мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова О., Вдовенко В. Ключові компетентності як інтеграційний чинник у проєктній діяльності. *Наукові записки. Вип. 201. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький : КОД, 2021. С. 49-53. URL: <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/issue/archive> (дата звернення 02.12.2023).
2. Аналітичний огляд «Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа» / Л. Гриневич, Т. Дрожжина, О. Глоба та інші; заг. ред. Л. Гриневич, С. Калашнікова. Київ : Шкільний світ, 2021. 312 с
3. Васянович Г., Будник О. Педагогічна еліта як феномен сучасності: духовно-моральний контекст. *Лідер. Еліта. Суспільство*. 2017. № 1. С. 6-108
4. Вибрані матеріали міжнародної програми з формування м'яких навичок СЕЕ-навчання / заг. ред. О. Елькін, О. Масалітіна, Я. Фюрст. Харків : Дім реклами, 2019. 67 с.
5. Гаврілова Л. Г., Топольник Я. В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. № 5. Т. 61. С. 1-14.
6. Ганаба С. «Навчати мисленню»: епістемологічний проєкт Метью Ліпмана. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія*, 2023. Вип. 29. С. 5-11.
7. Гедз Г. Казкотерапія : структура роботи з дітьми. *Психолог дошкілля*, 2018. № 3. С. 4-7.
8. Генсерук Г. Р., Мартинюк С. В. Розвиток цифрової компетентності майбутніх учителів в умовах цифрового освітнього середовища закладу вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 19, т. 2. С. 158-162.

9. Гривко А. Потенціал підручників для розвитку наскрізних умінь (погляд учнівства). *Проблеми сучасного підручника*, 2023. С. 61-77.
10. Департамент соціальної політики. (2021). Звіт про роботу «Університету третього віку» у районних територіальних центрах соціального обслуговування м. Києва станом на 01.01.2021 року. URL: <https://dsp.kyivcity.gov.ua/files/2021/2/4/zvitprorobotuUTV01012021.docx> (дата звернення 03.12.2023).
11. Державний стандарт базової середньої освіти Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 01.12.2023).
12. Деркач О. Концептуальні засади арт-педагогіки та її місце у сучасному освітньому просторі України та світу. Простір арт-терапії: творча інтеграція та трансформація в епоху плинного модерну: матеріали XV Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Львів, 16-18 лютого 2018 р.) / [за наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдьонові, О.Л. Вознесенської, О.М. Скнар]. Київ : Золоті ворота, 2018. С. 26-33.
13. Джигалюк І. О. Особливості впровадження арт-терапевтичних технологій у роботі з дітьми з освітніми потребами молодшого шкільного віку. *Інноваційні процеси в початковій освіті: теорія, практика, перспективи* : зб. тез виступів учасн. Регіонал. наук.-практ. семінару здобувачів ст. магістра поч. освіти (м. Рівне, 2-3 трав. 2023 р.). Рівне : МЕНУ, 2023. С.147-150.
14. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. С. 12-28.
15. Животенко Л. Інноваційні технології в роботі з дошкільниками. *Психолог дошкілля*, 2018. № 4. С. 4-8.
16. Казачінер О. С. «Hard skills» та «soft skills» інклюзивно компетентного вчителя іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*, 2019. Т. 1. С.

153-156. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/10/part_1/35.pdf (дата звернення 02.12.2023).

17. Калініченко О.В. Мистецтво: підруч. інтегрованого курсу для 5 кл. закладів загальної середньої освіти. Київ. Видавничий дім Освіта, 2018. 128 с.

18. Капустюк О. Простір арт-терапії: не все так просто, як здається. *Практичний психолог: дитячий садок*, 2018. № 4. С. 4-11.

19. Кіракосян Г. Легка адаптація першачків : методи арт-терапії. *Психолог*, 2018. № 19-20. С. 24-27.

20. Книщук Т. І. Використання гудзикотерапії в роботі з особливими дошкільниками. *Дитина з особливими потребами. Інтегрована освіта. Дефектологія. Корекційна педагогіка*, 2019. № 1. С. 14-17.

21. Кондратова Л.Г. Мистецтво: підручник інтегрованого курсу для 6 кл. закладів загальн. серед. освіти. Тернопіль. Навчальна книга. Богдан. 2018. 144 с.

22. Красовська О. О. Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі : навч.-метод. посіб. для студентів III курсу пед. ф-ту. ПВНЗ «МЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука». Рівне, 2020. 186 с.

23. Красовська О. О. Педагогічні технології формування художньо-продуктивної компетентності дітей дошкільного віку в контексті нового базового компоненту дошкільної освіти. *Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції з міжнар. участю (11-12 черв. 2021 р., м. Чернігів) / Нац. у-т «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2021. С. 70-73.*

24. Красовська О. О. Формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів до використання арт-терапевтичних технологій в освітньому середовищі ЗДО та НУШ. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. № 2. С. 106-111.

25. Малієнко, Ю. Б. Інтегрування ключових компетентностей у зміст історичної освіти в ліцеї. *Український історичний журнал*, 2023. № 4. С.91-98. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/456/386> (дата звернення 01.12.2023).

26. Малієнко, Ю. Наскрізнi вміння – концепт державного стандарту базової середньої освіти і ресурс підручникотворення. *Проблеми сучасного підручника*, 2023. №. 30. С. 66-73.

27. Марущак О. В. Формування творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами декоративно-ужиткового мистецтва. матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (27.02.2019-28.02.2019, London / Лондон. Warszawa, 2019. С. 55-59.

28. Мельник В. А. Використання художньо-педагогічних технологій у підготовці вчителів до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін. *Інноваційні процеси в початковій освіті: теорія, практика, перспективи* : зб. тез виступів учасн. Регіонал. наук.-практ. семінару здобувачів ст. магістра поч. освіти (м. Рівне, 2-3 трав. 2023 р.). Рівне : МЕРУ, 2023. С. 176-179.

29. Мотузок Р. Арт-педагогіка як інноваційна технологія композиційної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Теоретична і дидактична філологія. Серія «педагогіка»*, 2018. Вип. 27. С. 112-120.

30. Немцова С. Арт-терапія – розвага та розвиток. *Практичний психолог: дитячий садок*, 2018. № 2. С. 31-35.

31. Овчарук О. В. Цифрова педагогіка в підготовці вчителя ХХІ століття. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб. тез доповідей учасників Всеукр. наук.-практ. семінару, м. Київ, 28 лютого 2018 року*. За заг. ред. О. Е. Коневщинської, О. В. Овчарук. Київ: ІТЗН НАПН України, 2018. С. 50-53.

32. Паньок Т., Луговська В. Арт-педагогіка та її значенні в підготовці майбутніх викладачів образотворчого мистецтва. Місце України у розвитку

світової науки, СХІІ Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. м. Черкаси, 14 листопада 2022 року. С. 24-30.

33. Папп Б. Ф. Використання інтерактивних технологій на уроках «Мистецтва» в умовах реалізації концепції Нової української школи. *Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у ХХІ столітті : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя Приват. вищ. навч. закл. «Міжнар. економ.-гуманітар. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука» (м. Рівне, 19 жовт. 2023 р.)*. Рівне : ВПНЗ «МЕГУ», 2023. Ч 1. С. 222-225.

34. Светоносова Л.Г. Педагогічна студія як форма процесу формування педагогічної культури студентів – майбутніх вчителів. *Підсумки науково-дослідної діяльності 2017 р. : винаходи, методики, інновації. VI Міжнародна науково-практична конференція*. URL: http://olimpiks.ru/d/797165/d/ix_konferentsiya.pdf (дата звернення: 03.12.2023).

35. Семеніхіна О.В. Нові парадигми у сфері освіти в умовах переходу до SMART суспільства. URL:<http://irbisnbuv.gov.ua> (дата звернення 03.12.2023).

36. Сорока О. В. Арт-педагогічний супровід молодших школярів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. Випуск 22. С. 152-155.

37. Уварова С. Психолого-педагогічні аспекти розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку засобами арт-педагогіки. *Інноваційні арт-терапевтичні технології: збірник статей I Всеукр. наук. інтернет-конф., 12 березня 2019 р., м. Переяслав-Хмельницький / [за заг. ред.: В. А. Вінс, Т. М. Кузьменко, І. М. Зозуля] / Переяслав-Хмельницький (Київ. Обл.) : Домбровська Я. М., 2019. С. 131-136.*

38. Федорчук О. В. Особливості застосування арт-терапевтичних технологій для учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі НУШ. *Інноваційні дослідження та*

перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя Приват. вищ. навч. закл. «Міжнар. економ.-гуманітар. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука» (м. Рівне, 19 жовт. 2023 р.). Рівне : ВПНЗ «МЕГУ», 2023. Ч 1. С. 280-283.

39. Філатова Л. С., Радченя І. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених.* Гельветика, 2021. С. 215-221. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/5392> (дата звернення 09.12.2023).

40. Чайка А. Арт-педагогіка як поліфункціональна технологія навчання, виховання та розвитку особистості URL: <https://www.cuspu.edu.ua/images/download-files/naukovi-zapysky/170/27.pdf> (дата звернення 09.12.2023).

41. Чемоніна Л. Арт-педагогічні технології як засіб формування мовно-літературної компетентності учнів початкової школи. *Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки. Вип.3.* Бердянськ: БДПУ, 2018. С. 105-116.

42. Черненко А. В. Інформаційно-цифрова компетентність майбутніх учителів іноземної мови як ключова вимога «Нової української школи». *Теорія та методика навчання та виховання.* 2019. № 47. С. 169-178. URL : <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/methodics/article/view/2883> (дата звернення 01.12.2023).

43. Човган О. Арт-педагогіка та арт-педагогічна діяльність з дітьми. *Дитинство: сучасні реалії, виклики, перспективи: зб. наук. праць за матер. науково-методичного онлайн-семінару до Дня захисту дітей (Хмельницький, 31 травня 2021 р.) / за ред. Л.І. Романовська, Л.О. Данильчук, Ю.Л. Бриндіков. Хмельницький, 2021. С. 161-164.*

44. Чубик О. В. Арт-терапія як засіб адаптації дітей з особливими освітніми потребами / О. В. Чубик. *Інноваційні процеси в початковій освіті: теорія, практика, перспективи : зб. тез виступів учасн. Регіонал. наук.-*

практ. семінару здобувачів ст. магістра поч. освіти (м. Рівне, 2-3 трав. 2023 р.). Рівне : МЕРУ, 2023. С. 243-247.

45. Шевчук Т. О. Інноваційність і вища освіта. URL: <http://intkonf.org/kand-ped-naukshevchuk-to-innovatsiynist-i-vischa-osvita> (дата звернення 03.12.2023).

46. About the 2022 UN Transforming Education Summit. Transforming Education: An urgent political imperative for our collective future URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2022/09/sg_vision_statement_on_transforming_education.pdf (дата звернення 03.12.2023).

47. Khoruzha L., Bratko M., Kotenko O., Melnychenko O., Proshkin V. The Study of the Higher School Lecturer's Competence in Ukraine: Diagnostics and Analytics. *The New Education Review* (55(1)). 2019. С. 233–245.

48. Kostikova I.I. et al. (2019). Teaching English speaking for FCE: using Facebook as a tool of instructional practice. *Amazonia Investiga*. Vol. 8. No. 22. P. 719-727. Retrieved from: <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/825>.

49. OECD. Beyond Academic Learning: First Results from the Survey of Social and Emotional Skills, OECD Publishing, Paris, 2021. URL: <https://doi.org/10.1787/92a11084-en> (дата звернення 02.12.2023).

50. The future of jobs reports. World economic forum, 2020. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf. (дата звернення 03.12.2023).